

**Брэст,
22 чэрвеня
1941 года —**

пачатак нашай Перамогі

Дата пачатку Другой сусветнай вайны — пытанне дыскусійнае. Можна лічыць, што яна пачалася ў 1938 годзе, калі ў Мюнхене лідары Заходняй Еўропы фактычна ўручылі Гітлеру карт-бланш на перагляд ладу, устляванага на кантыненте пасля заканчэння Першай сусветнай вайны. А можа, пачалася яна ў верасні 1939 года, калі Польшча і Германія не здолелі дамовіцца пра так званы “Данцыгскі калідор” — экстрэтарыяльную трасу, што мелася з’яднаць Рэйх з юрыдычна суверэнным горадам Данцыгам, і Гітлер вырашыў гэтае пытанне сілай, знішчыўшы Польскую дзяржаву. Можна згадаць 1936 год, калі ў грамадзянскую вайну ў Іспаніі так ці інакш была ўцягнута добрая палова Еўропы і Савецкі Саюз. А можа, Другая сусветная — гэта працяг Першай з перапынкам на два (ці амаль два) умоўна мірныя дзесяцігоддзі, каб ваюючыя бакі маглі залізаць раны і зноў счэпіцца ў бойцы.

А вось тое, што кульмінацыя Другой сусветнай — Вялікая Айчынная вайна (1941 — 1945), сумненняў няма. І наша перамога ў ёй стала перамогай цывілізацыі над дзікунамі, сіл прагрэсу над варварамі. Сёння з вышыні часу зразумела, што з улікам усіх абставін, якія папярэднічалі даце 22 чэрвеня 1941 года, нацысцкая Германія магла нанесці Савецкаму Саюзу велізарныя страты, але перамагчы нашу дзяржаву ў яе не было ніводнага шанцу.

Вось і пачатак вайны быў для СССР катастрофічным, а вынік — трыумфальным. Былі страчаны Мінск і Кіеў, у абласце аказаўся Ленінград, да сталіцы Савецкага Саюза немцы падышлі на адлегласць, калі да Крамля па прамой было менш за 30 кіламетраў; а бітва, якая рэальна пераламіла ваенную сітуацыю на нашу карысць завяршылася толькі на пачатку лютага 1943 года на Волзе. Потым — адхіснулі ворага за нашу дзяржаўную мяжу, потым — вызвалілі Еўропу і ўзялі Чырвоны сцяг над Рэйхстагам.

Беларусь першая прыняла удар агрэсара, і на нашай зямлі ўпершыню быў запаволены рух вермахта: здарылася тое пад Магілёвам. Канстанцін Сіманаў, які быў сведкам абароны горада, потым згадваў, што менавіта на Буйніцкім полі, дзе гарэлі дзясяткі нямецкіх танкаў, ён абсалютна ясна ўсвядоміў, што мы пераможам і адсвяткуем перамогу ў Берліне.

А ў гэты ж час яшчэ трымала абарону Брэсцкая крэпасць... На той трагічны момант не здацца, не адступіць, цаной свайго жыцця запаволіць рух ворага азначала перамагчы. Леў Талстой у славутым рамане “Вайна і мір” пераканаўча даў, што перамагае не той, у каго лепш арганізаванае войска, больш сучасная зброя і выгодная баявая дыспазіцыя, а той, каму ёсць за што змагацца, хто менш сябе шкадуе. У гэтым сэнсе мы перамаглі ўжо ў першы дзень Вялікай Айчыннай. Брэст, 22 чэрвеня 1941 год — пачатак нашай Перамогі, якую нам было наканавана адсвяткаваць праз 1418 дзён.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ “КУЛЬТУРА” ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце “Белпошты” (пункт “Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі”).

Актуальна

**“СЛАВЯНСКІ БАЗАР
У ВІЦЕБСКУ” —
СЁЛЕТА OPEN-AIR**

XXIX Міжнародны фестываль мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску” пройдзе з 16 па 20 ліпеня ў новым фармаце.

ст. 2

Суботнія
сустрэчы

**ДЫРЭКТАР
ТЭАТРА —
НЕ ПЕРАШКОДА
ДЛЯ ТВОРЧАСЦІ!**

75-гадовы юбілей святкуе дырэктар НАДТ імя М. Горкага заслужаны работнік культуры Рэспублікі Беларусь Эдуард Герасімовіч. Юбілейнае інтэрв’ю — на старонках “К”.

ст. 6

Ініцыятыва

**ХТО Ж ТАКОЕ
МОГ ЧАКАЦЬ?**

Байнэт абляцела навіна пра выхад першай серыі беларускамоўнага серыяла “Блізнятыважаняты”. Вясёлая і яскравая стужка Алены Барушка знайшла свайго глядача. Чытайце размову з прадзюсаркай праекта Марыяй Грыц.

ст. 13

“Славянскі базар у Віцебску” — сёлета open-air

XXIX Міжнародны фестываль мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску” адбудзецца з 16 па 20 ліпеня — пра гэта стала вядома на прэс-канферэнцыі, што прайшла ў Мінску ў ДOME прэсы.

Надзея КУДРЭЙКА

Дырэктар фестывалю “Славянскі базар у Віцебску” Глеб Лапіцкі і міністр культуры Рэспублікі Беларусь Юрый Бондар.

Але сёлета ў віцебскага форума будзе новы фармат, паводле слоў міністра культуры Рэспублікі Беларусь Юрыя Бондара:

— У “Славянскага базару ў Віцебску” ёсць усе шансы стаць адным з самых маштабных фестывалю open-air. Ён выйдзе з закрытых залаў на адкрытую прастору — у гэтым асабліваецца арганізацыйнай мадэль сёлета фестывалю.

Дырэктар “Славянскага базару ў Віцебску” Глеб Лапіцкі дадае:

— Пляцоўкай фестывалю стане тэрыторыя цэлага горада. Мерапрыемстваў у закрытых памяшканнях не будзе — усе яны пройдуць на вуліцах на свежым паветры ў выглядзе перформансаў і для глядачоў будучы бясплатнымі.

Галоўнай фестывальнай сцэнай па-ранейшаму застаецца Летні Амфітэатр. Нагуральна, у абвешчаную раней, багатую на падзеі праграму, унесены карэктывы. Так, усе заўвучаныя сольныя канцэрты — Філіпа Кіркорава, Ціны Караль, Лаліты, Валерыя Меладзе, Алёны Ланской — адменены. Аднак гэта не азначае, што самі артыстаў у Віцебску не ўбачыць — яны выступяць у іншых зборных канцэртах. Акрамя ўсяго, Алег Газманав узначаліць журы дарослага конкурсу выканаўцаў эстраднай песні “Віцебск-2020”, Лаліце ж прапанавалі ролю вядучай канцэрта-закрыцця фестывалю.

Падзея, якая традыцыйна знаходзіцца ў цэнтры “Славянскага базару” — дзіцячы і дарослыя конкурсы — адбудзецца, і ўсе, хто перамог у адборачных свайх краінах,

зможуць прыняць удзел у спарбнітыве за Гран-пры і іншыя каштоўныя прэміі конкурсу. Аднае што, трохі змяняцца месца і фармат правядзення конкурсных канцэртаў. Так, другі заключны тур дарослага конкурсу будзе ўключаны ў праграму канцэрта-закрыцця, і такім чынам конкурсанты будуць выходзіць на сцэну Летняга амфітэатра разам з папулярнымі артыстамі. На гэты момант для ўдзелу ў дарослым конкурсе заўвучаны прадстаўнікі 18-ці краін свету, у дзіцячым — 21-й. Дарэчы, журы дзіцячага конкурсу сёлета ўзначаліць Аляксандр Саладуха. Убачым мы і заўвучанага ў якасці зорнага гасця конкурсных канцэртаў Томаса Андэрсэра.

Увогуле, у Летнім амфітэатры адбудзецца сем маштабных мерапрыемстваў. Акрамя традыцыйных канцэртаў адкрыцця і закрыцця фестывалю, пройдуць і некаторыя іншыя раней заўвучаныя канцэрты, сярод іх праграмы “Залаты хіт”, “Шансон ТБ — усе зоркі”, “Рок на ўсе часы”, “Жывая музыка кіно” з аркестрам “Фанограф” пад кіраўніцтвам Сяргея Жыліна. Паводле слоў галоўнага рэжысёра ўрачыстага адкрыцця фестывалю Аляксандра Вавілава, усе заўвученыя для ўдзелу ў гэтым шоу артысты прымуць у ім удзел, ніхто не адмовіцца. Наконт скарэнай тэмы шоу рэжысёр выказаўся так:

— Мы хацелі б агучыць у нашым канцэрте-адкрыцці простую думку: “Я люблю цябе, жыццё, і спадзяюся, гэта ўзаемна”. Пра жыццё, якое павінна працягвацца і якое павінна перамагчы, і

будзе гэты музычны расповед з дапамогай лепшых песень, лепшых артыстаў, лепшага відэакантэнтну і лепшых знаходак, якія сёння ёсць у пастаноўчай групы.

Спецыяльна для сёлета фестывалю мастацтваў у сувязі з новымі ўмовамі, якія дыктуе жыццё, у горадзе з’явіцца новыя канцэртныя пляцоўкі. Адна з іх — адкрытая сцэна ля канцэртнай залы “Віцебск”, прычым сцэна суперсучасная — са светладзённым экранамі, сцэнаграфічнымі канструкцыямі і нават партэрам для глядачоў. У першую чаргу такая сцэна з’явілася дзеля правядзення канцэртаў дзіцячага музычнага конкурсу.

Можна згадаць і яшчэ адну пляцоўку, якая сёлета дадасца ў фестывальную праграму — яна будзе месціцца на тэрыторыі загараднага парку “Мазурныя”: там пройдуць вялікі фестываль аўтагуку. На гарадской плошчы Перамогі адбудзецца мноства цікавых мерапрыемстваў для моладзі. Фэст вулічнага мастацтва “На сямі вятрах” узабагаціцца новымі ўдзельнікамі, якія з прывычных для сябе камерных залаў таксама выйдуч на гарадскія вуліцы і будуць радаваць фестывальную публіку. Вулічным відам мастацтва будзе аддзена пляцоўка на Пушкінскай плошчы. Як заўсёды, у праграме залейнічаных і філарманічных дварыч — тэрыторыя акадэмічных жанраў музыкі, там жа будзе паказана палборка лялечных спектакляў тэатра “Лялька”. “Горад майстроў” звыкла зойме свае месцы ў цэнтры Віцебска.

Такім чынам, змены ў фестывальнай праграме адбудуцца, але сам фэст пройдзе, як спалізацыя арганізатары, не менш яскрава і святочна. “Да фестывалю яшчэ месяц, — значае дырэктар “Славянскага базару ў Віцебску” Глеб Лапіцкі. — І штосць цікавае яшчэ можа з’явіцца”. Такім чынам, сачыце за афішамі. А абноўленую падрабязную праграму віцебскага свята мастацтваў можна ўбачыць на афішным сайце фестывалю.

Адзін мудры чалавек пераканаўча патлумачыў, чаму ў час вайны трэба хаваць забітых і выносіць з поля бою параненых. Таму, што калі гэтага не рабіць, жывыя і здаровыя, маючы перад вачыма няўдзячную перспектыву, не пойдуч у атаку. Да гэтай тэмы можна дадаць, што каб баявыя і небаявыя страты звесці да мінімуму, неабходна зладжаная праца мноства спецыялістаў, ваенных і грамадзянскіх, якія наўрад ці патрапяць на Парад Перамогі (калі такі надарыцца), бо яны заўжды “за кадрам”.

Нехта мусіць клапаціцца пра тое, каб салдат быў накармлены і апрануты, меў зручную і эфектыўную зброю, арыентаваўся на мясцовасці, куды яго закінуў ваенны лёс. Апошняе з пералічанага ўваходзіць у кампетэнцыю ваенных тапографістаў.

Вонкава карты грамадзянскага прызначэння і карты ваенныя адлюстроўваюць адрэзкі інфармацыі, але розніцца сістэмай каардынат. Бо маюць рознае прызначэнне.

Да 5 ліпеня ў Нацыянальным гістарычным музеі працуе выстава “#Дакладнасьць. Свет ваенных тапографістаў”. Яна прымеркаваная да 75-й гадавіны Вялікай Перамогі. Да арганіза-

Ландшафт вайны

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ / Фота Тацяны МАТУСЕВІЧ

Паводле энцыклапедыі ваенная тапографія — дысцыпліна, якая вывучае металы і сродкі ацэнкі мясцовасці, арыентавання на мясцовасці, ажыццяўлення баявой дзейнасці войскаў, а таксама вызначае правілы па выдзелі рабочых карт камандзіраў.

Гэтыя карты — ужо гісторыя.

Адраджэнне сімвалаў

Як лічаць навукоўцы: на тэрыторыі Беларусі было пабудавана каля 150 замакаў. І кожны меў сваю гісторыю, архітэктуру, ландшафт. Большасць з іх была знішчана ў гістарычных віхурах, многія дайшлі да нас адно фрагментарна і чакаюць свайго адраджэння. Але ёсць і тыя, якія выстаялі, у нашы дні ўзаскрэслі ва ўсім сваім бляску і прыцягваюць сотні тысяч беларускіх і замежных турыстаў. Дзякуючы гэтаму россыпу адметнасцяў сёння можна пераканаўча аргументаваць, што гісторыя Беларусі сягае ў глыбіні стагоддзяў, а народ наш заўсёды знаходзіўся на высокім узроўні культурнага развіцця. Аднаўленне Нясвіжскага замка і замка ў гарадскім пасёлку Мір праходзіла ў канцы мінулага — пачатку цяпершняга стагоддзя. Мне, як аднаму з удзельнікаў гэтай каласальна вялікай працы па сваім месце і аб’ёме, прыемна ўспомніць этапы адраджэння нацыянальных каштоўнасцей.

Прыгадваю, як па ініцыятыве Нясвіжскага райвыканкама і Міністэрства культуры краіны 2 ліпеня 1993 года Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь прыняў пастанову “Аб мерах па адраджэнні гісторыка-культурнай спадчыны і развіцці горада Нясвіжа”, якая прадугледжвала вылучэнне неабходных капітальных укладанняў

для рэалізацыі праграмы адраджэння горада. У адпаведнасці з ёй стварыўся Нацыянальны гісторыка-культурны запаведнік “Нясвіж”, якому даручалася весці планамерную працу па рэстаўрацыі гістарычных помнікаў і стварэнні ў горадзе неабходнай турыстычнай інфраструктуры. У 1998 годзе Урадам краіны было прынята аб’грантаванае рашэнне, у

адпаведнасці з якім Мірскі замак стаў філіялам Нацыянальнага мастацкага музея. Мэта — сумішчыць рэстаўрацыю і музейна-адукацыйныя функцыі аб’екта, што, несумненна, прынесла станоўчы вынік.

Перад працоўнай групай, якая складалася з даследчыкаў, архітэктараў-праекціроўшчыкаў і прадстаўнікоў органаў дзяржаўнага кіравання, стаяла пер-

КУЛЬТУРА ШТОДНІШНЯЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДАЛІКАСЦУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выводца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
Рэдакцыйнае паверанне № 637, выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адказны сакратар — Юрый КАРПЕНКА; **рэдактары аддзелаў**: Юген РАПІН; **аглядальнік рэдакцыі**: Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Алег КЛІМАУ, Надзея КУДРЭЙКА, Антон РУДКІ, Ілья СІВІРЫН, Юрый ЧАРНЫКОВІЧ; **спецыяльны карэспандэнт**: Пётр ВАСІЛЕЎСКИ; **мастацкі рэдактар** — Наталія ОБАД; **карэктар** — Тацяна ПАШНІЧКА.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, ч. 47, п. 10. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэдакцыйны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выводца — Рэдакцыйна-выдавчская ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”.

Дырэктар — СЛАБОДЗІН Ірына Аляксееўна;
першы намеснік дырэктара — КУРШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.
Правыя: (017) 334 57 41.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, ч. 47, п. 10. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары допісаў павадліваюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, паштарны адрас (адрасы паштарту, дату выдання, кім і калі выданыя паштарты, асабісты нумар), асобныя месца пражы, зарплатны адрас. Аўтары свае рукпісы не рэдакуюць і не вяртаюць. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
“Матэрыялы на правах рэкламы.”
© “Культура”, 2020. Навата 3195. Індэкс 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці.
Падпіска ў друк 19.06.2020 у 15.00. Замова 1961.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавцтва “Беларускі Дом друку””.
220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1, ЛП № 02330106 ад 30.04.2004.

таздымкі, дакументы і кнігі, якія дазваляюць зразумець спецыфіку іх працы. Уршце, карты, што рабіліся калісьці для ваенных, і тыя, што сёння змешчаны ў сучасных падручніках, даведніках і энцыклапедыях, — розныя рэчы.

Ёсць на выставе карта Мінска на нямецкай мове, створаная акупантамі ў 1942 годзе, і карта Берліна — на рускай, так званая “Карта Перамогі”: яе нашы тапографы зрабілі для вайскоўцаў, якія бралі штурмам сталіцу фашысцкай Германіі.

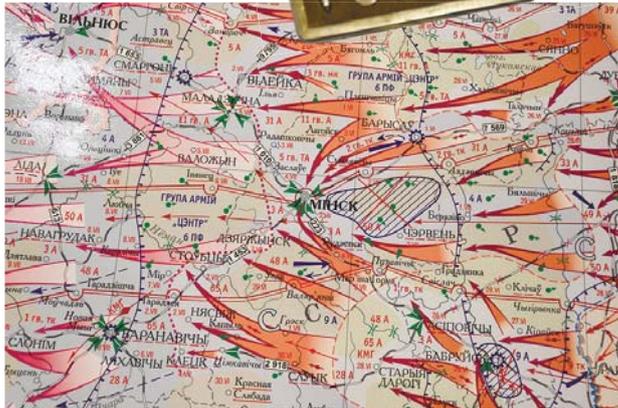
Ваенны тапограф — не тая прафесія, што на вачах ва ўсіх. І працуюць тапографы звычайна на адносна далёкай адлегласці ад лініі агню, і зброя ў іх не вінтоўка ці аўтамат, а цыркль, лінейка, кампас, арыфмометр. Але прызнаннем каштоўнасці іх працы з’яўляюцца

высокія баявыя ўзнагароды. На асобным стэндзе ў музейнай экспазіцыі змешчаны партрэты тых, чыя праца дапамагала байцам у наступленні і абароне. Пад кожным партрэтам — выявы ордэнаў, якімі адзначаны ўнёсак гэтага вайскоўца ў Перамогу. А гэта і ордэны Леніна, Чырвонага Сцяга, Вялікай Айчыннай вайны, Чырвонай Зоркі, Суворава, Кутузава, Багдана Хмяльніцкага, Аляксандра Неўскага, а таксама ўзнагароды Югаславіі, Чэхаславакіі, Манголіі, Польшчы...

А самы мірны экспанат выставы — выдзеныя ў суверэннай Беларусі гістарычныя атласы нашай краіны, да стварэння якіх спрычыніліся і ваенныя тапографы. Хай бы і заўжды такія спецыялісты былі запатрабаваныя толькі ў мірных справах! Хоць ніхто яшчэ і не аспрэчыў правіла старажытных рымлян: *Si vis pacem para bellum* — “Хочаш міру, рыхтуйся да вайны”.

Робочы прылада ваенных тапографу.

шаснае пытанне аб стварэнні навуковай канцэпцыі рэстаўрацыі аб’ектаў. Патрабавалася дэталёва вывучыць іх гісторыю, адшукаць у беларускіх і замежных архівах тыя матэрыялы, з дапамогай якіх можна было б ўзнавіць знешніе і ўнутраныя аблічча замкаў. Не менш складаным аказаўся і пошук арыгінальных прадметаў інтэр’ераў — мэбля, посуду, партрэтаў.

Зразумела, мы вельмі дбайна вывучалі замежны досвед — і асабліва той, які назапасілі краіны-суседзі Літва і Польшча. Скажам, у 80-я гады яшчэ на сродкі ўсёазазнага бюджэту была праведзена машабная рэстаўрацыя Троцкага замка. Некаторыя канцэптуальныя напраўкі былі выкарыстаныя і на Беларусі.

Наступным этапам была распрацоўка архітэктурнага і будаўнічага праектаў рэстаўрацыі ўключэнне аб’ектаў у Дзяржаўную інвестыцыйную праграму. І тут неверагодна важнае роллю мела поўная падтрымка з боку Кіраўніка дзяржавы і Урада Рэспублікі Беларусь.

Вельмі важным этапам у правядзенні рэстаў-

рацыйных работ на такіх важных аб’ектах гістарычнай спадчыны быў выбар генеральных падрадкаў, якімі сталі ААТ “Будтрэст № 3” Салігорска і дзяржаўнае прадпрыемства “Белрэстаўрацыя”. А прадпрыемства “Керамін” паспяхова справілася з вытворчасцю падлогавай пліткі, элементаў арыгінальных камінаў.

Як і было запланавана, у 2001 годзе рэстаўратары прыступілі да работ у Нясвіжскім замку і працягнулі працы ў Мірскім. Штогодзе на аб’ектах праводзіліся нарады пад кіраўніцтвам намесніка Прэм’ер-міністра краіны, і калі-нікала падчас іх даводзілася прыміць даволі нестандартныя рашэнні.

Варта нагадаць, што архітэктурныя помнікі нельга разглядаць у адрыве ад асяроддзя. Таму наступным этапам работ стала рэканструкцыя ўнікальных паркавых зон Нясвіжскага (97 гектараў) і Мірскага (26 гектараў) замкаў. Гэта стварыла спрыяльнае ландшафтнае асяроддзе для турыстычных пільняў.

Немаля ўвага была нададзена і ачысццы сажакал. Праектна-каш-

тарысная дакументацыя прадугледжвала вывазку донных адкладаў — сапрапелю. Работы вяліся два гады. І дзякуючы гэтаму на палі сельгаспрадпрыемстваў Нясвіжскага і Карэліцкага раёнаў было вывезена 650 тысяч тон сапрапелю — што дазволіла гаспадаркам значна павысіць урадлівасць глебы і атрымаць высокія ўраджай.

У выніку напружанай працы навукоўцаў, пракцікуючыхцаў, рэстаўратараў, будаўнікоў наша краіна атрымала знакавыя турыстычныя аб’екты, якія знаёмляць наведвальнікаў з жыццём і побытам беларусаў пачынаючы з XV стагоддзя. Без перабольшвання, замкі і іх прыгожыя аднаўленыя сталі новымі сімваламі дзяржаўнасці Рэспублікі Беларусь. А неўзабаве яны атрымалі прызнанне і на міжнародным узроўні. Сёлета ў чэрвені спаўняецца 20 гадоў з таго дня, калі Замкавы комплекс “Мір” быў уключаны ў спіс сусветнай спадчыны UNESCO. У чэрвені 2002 года Генеральны сакратар Каіціра Мішура наведваў аб’ект і прыняў удзел ва

ўрачыстасях, прысвечаных гэтай вельмі важнай падзеі. У сваім выступе госьць выказаў словы падзякі Кіраўніку дзяржавы, Ураду ўсім удзельнікам работ па аднаўленні замка і жадаў далейшых поспехаў у працы па захаванні і рацыянальным выкарыстанні аб’ектаў гісторыка-культурнай спадчыны. І яго пажаданні былі рэалізаваны ў 2005 годзе, калі палацава-паркавы ансамбль у Нясвіжы таксама быў уключаны ў спіс сусветнай спадчыны.

Сёння ў нашай краіне ідзе планавая работа па рэстаўрацыі аб’ектаў гістарычнай спадчыны. Найноўшая гісторыя незалежнай Рэспублікі Беларусь павярджася, што вяртанне да жыцця знябытых каштоўнасцяў стала магчымым дзякуючы аб’яднанню намаганняў дзяржавы і грамадскай краіны. Адроджэнне Нясвіжскага замка і Замкавага комплексу “Мір” — пераканаўчае таму пацверджанне.

Уладзімір ДРАЖЫН,
у 2001 — 2005 гг. —
намеснік Прэм’ер-
міністра Рэспублікі
Беларусь

Праект

“Клічу вас я на пабеду”

Слухаючы галасы Дома ўспамінаў...

На працягу 2020 года ў адным са старэйшых літаратурных музеяў краіны — Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы — рэалізуецца наватарскі культурна-асветніцкі праект “Дом успамінаў” для людзей “60+” (згодна з Грантам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь).

Праект ладзіцца ў фармаце жывой гісторыі, а музей стаў цэнтрам трансляцыі памяці 12 чалавек, якія з’яўляюцца медыятарамі паміж пакаленням сучаснікаў Янкі Купалы і беларусамі XXI стагоддзя. Мэта праекта — захаванне нацыянальных духоўных традыцый і пашырэнне сферы інклюзіі ў музеі.

Падчас заняткаў — апошнія два месяцы ў рэжыме online — адбываецца навучанне ўсім відам музейнай дзейнасці: зборанне і захоўванне і прэзентацыя прадметаў музейнага значэння з уласных калекцый. Мая задача як куратара — адправіць удзельнікаў праекта ў “сентыментальнае падарожжа”, падчас якога яны даведаюцца пра жыццё, дом, сям’ю, сяброў, захапленні Івана Луцэвіча (Янкі Купалы) і атрымаюць магчымасць падзяліцца сваімі ўспамінамі па ўсіх акрэсленых тэмах, падмацоўваючы іх памяткамі з сямейных архіваў.

Праз прызму шматграннай творчасці Янкі Купалы ўдзельнікі праекта могуць трансляваць матэрыяльную і нематэрыяльную спадчыну беларусаў, паказваючы важнасць кожнага чалавечага лёсу ў гісторыі краіны.

У аснову аднаго з апошніх заняткаў “Клічу вас я на пабеду” былі пакладзены ўспаміны сведкаў Вялікай Айчыннай вайны, у тым ліку і Янкі Купалы, дакументы і фотаздымкі, а самі ўдзельнікі праекта сталі неацэннай крыніцай інфармацыі для музея, які прымаў першых наведвальнікаў у верасні 1945 года.

Удзельніца праекта, староста групы Каледзіна Людміла Міхайлаўна успамінае:

Міхаіл Каледзін — другі справа ў другім радзе.

“Мой бацька Каледзін Міхаіл Васілевіч жыў у Маскве, на знакамтай вуліцы Чырвонай Прэсна. Сярэбраны бор, Сакольнікі... Жыццё неверагодна прыгожае і цікавае, асабліва, калі табе 23 гады! Але раптам вайна...

23 чэрвеня 1941 года па заказе газеты “Звязда” Янка Купала падрыхтаваў артыкул аб нападзе Германіі. У ім гаварылася аб тым, што “вогак знойдзе сабе магілу на нашай зямлі”.

23 чэрвеня 1941 года, атрымаўшы чырвонаармейскую кніжку і абмундзіраванне, тата пайшоў абараняць сталіцу ад фашыстаў. Як і Янка Купала ён узнагароджаны медалём “За абарону Масквы”.

У ліпені-жніўні 1941 года Янка Купала жыў у Маскве, на вуліцы Валіка Грузінскага на кватэры свайго даўняга сябра мастака Канстанціна Епісеева. У музеі захоўваецца графік дзяжурстваў па ахове ад запальных бомб дома № 56. У спісе жыхароў сярэд іных — імя Янкі Купалы. Пасмяротна пэст узнагароджаны медалём “За абарону Масквы”.

...Травень 1945 года абсыпаў зраненую зямлю пялёсткамі квіцеючых вішняў і яблынь, сярэд маладой траўкі з’явіліся маленькія залатыя сонейкі — кветкі падбелу. Ура! Перамога! Вайсковую частку Троцяга Беларускага фронту, дзе служыў бацька, перакінулі ў ваенны гарадок, размешчаны ў горадзе Старыя Дарогі Мінскай вобласці.

Напярэдадні Дня ўсенароднай памяці ахвяр Вялікай Айчыннай вайны, які адзначаецца 22 чэрвеня, нельга не вярнуцца да тэмы ўшанавання загінулых і прапаўшых без вестак. Якая работа праводзіцца ў Беларусі па пошуку ды ўліку пахаваньняў часу вайны і высьвятленні лёсу воінаў ды мірных жыхароў? Для каго і сёння вяртанне з нябыту імён ахвяр вайны з'яўляецца штодзённым клопатам?

Антон РУДАК

У апошнія гады добраўпарадкаванню месцаў памяці Вялікай Айчыннай па ўсёй краіне і асабліва ў сталіцы надаецца багата ўвагі. Расце і развіваецца мемарыяльны комплекс на месцы лагера смерці ў Малам Трасцянец, прынятыя рашэнні па ўдасканаленні мемарыялаў на месцы канцэнтрацыйнага лагера ў Драздах і Шталага 352 у Масюкоўшчыне. Тым больш кранальна бачыць, што пра мемарыялізацыю памяці аб вайне дабе не толькі дзяржава, але і неаб'якавыя грамадзяне: у сваім двары, доме, раёне яны, часта не чакаючы дапамогі ці заахвочвання, стараюцца зрабіць нешта карыснае ў гэтай справе.

На пачатку чэрвеня я выпадкова трапіў у адзін з двароў у цэнтры Мінска — той, што насупраць тэатра оперы і балета, паміж Трасцім прадмесцем і Сувораўскім вучылішчам. Тут, між іншага, размешчаны помнік на месцы дома, дзе нарадзіўся паэт Максім Багдановіч, — але маю ўвагу прыцягнулі іншы незвычайны памятны знак. Насупраць аркі з вуліцы Багдановіча я пабачыў на пісчанай плячочцы невялікі камень, на якім фарбай быў зроблены надпіс: “24 июня 1941 года. 146 человек”.

Магчыма, не кожны адразу здагадаецца, што гэта значыць, але тэма, што цікавіць гісторыяў першых дзён вайны ў Мінску, напэўна, прыгадваюць трагічную гісторыю будынка, у двары якога стаіць камень. Да вайны гэты гмах на рагу сённяшняй вуліцы Багдановіча і Старажоўскай называўся Трэцім Домам саветаў, а жылі ў ім сем'я вайскоўцаў. 24 чэрвеня 1941 года, у дзень самай жалівай нямецкай бамбардзіроўкі Мінска, у доме заставаліся пераважна жонкі і дзеці афіцэраў Чырвонай арміі. Падчас налёту варожых бамбардзіроўшчыкаў жыхары спусціліся ў падвал, ратуючыся там ад пагрозы з неба, — але пажар, выкліканы адной з бомб, заблакаваў выхад са сховішча і не дазволіў людзям выйсці назад на паверхню. Там яны ўсе і загінулі, зрабіўшыся аднымі з першых ахвяр вайны ў Мінску.

Ніякага знака на памяць аб гэтай трагедыі за пасляваенныя гады не з'явілася — і вось цяпер, нарэшце, ёсць такі народны сціплы помнік. З дапамогай мясцовых жыхароў удалося высветліць, што надліс на камені зрабіў чалавек, які даўно жыве ў гэтым доме і які чуў расповеды аб той трагедыі ад старажыхароў. Хто ведае — мо гэты стыхійны крок неаб'якавага чалавека ў будучыні стане штуршком да з'яўлення тут і больш грунтоўнага помніка? А яшчэ варта было б высветліць імёны тых, хто загінуў, вярнуць памяць аб кожным з

стварэння. Пераважная большасць экуманаваных батальёнаў парэштак адносіцца менавіта да перыяду Вялікай Айчыннай вайны. Так, у леташнім сезоне батальён здзейсніў палівыя пошукавыя работы на 117 аб'ектах у 55 раёнах Беларусі, з іх на 71 аб'екце былі выяўленыя чаканьня вынікі: адшуканыя парэшткі 1940 палеглых, з іх 640 чырвонаармейцаў і 1299 ахвяр вайны.

У новым, сёлетнім сезоне, найбольш рэзананснымі пакуль сталі пошукавыя работы ў сталіцы на тэрыторыі Шталага 352 у Масюкоўшчыне,

ную воіну”. Калі год таму суполка аб'ядноўвала каля 1500 чалавек, то сёння колькасць яе палічыцца вырастае да 6000, і гэта жыхары 50 краін з усяго свету. Папулярнасць групы можна патумачыць лёгкасцю карыстання сацыяльнай сеткай: вядома, спецыялізаваныя форумы, прысвечаныя пошуку палеглых, існавалі і раней, але аб'ядноўвалі яны пераважна адмыслоўцаў гэтай справы, падрабавалі прахаджэння працэдур рэгістрацыі, стварэння новых тэм і г. д.

А ў сацыяльнай сетцы людзі карыстаюцца лёгка можа

торыі Беларусі. Калі год таму база ўтрымлівала інфармацыю аб 670 такіх месцах, то сёлета гэтая лічба вырастае амаль удвая. Істотна вырастае і цікаўнасць чытачоў — два гады таму на сайт прыходзілі адзін-два лісты ў месяц з просьбай дапамагчы ў пошуку палеглых, а цяпер звяртаюцца ад двух да пяці чалавек за тыдзень. Вядома, большасць звяртаў ідзе з блізкай шляга замежжа, але часам пішуць таксама нашчадкі выхадцаў з колішняга СССР, якія жывуць па ўсім свеце: нядаўна, напрыклад, прыйшоў ліст нават з Аўстраліі.

на змяну паверхню рэштак вайскавай тэхнікі, якія захаваўся ў зямлі альбо трапілі ў вадаёмы ці балоты. Часта разам з тэхнікай удаецца адшукаць і парэшткі экіпажа. Асабліва ж складана шукаць збытыя самалёты і палеглых лётчыкаў.

Сярод тых, хто спецыялізуецца на пошуку і высьвятленні інфармацыі аб стратах авіяцыі ў Беларусі падчас Вялікай Айчыннай — удзельнікі групы ваеннай гісторыі Беларусі “Рубон”, што ўзнікла ў асяродку студэнтаў-гісторыкаў Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта напачатку 2000-х. Як распавядае кіраўнік групы Дзмітрый Кіенка, 90 працэнтаў удзельнікаў авіяэкіпажаў, якія не вярнуліся з вылету, першапачаткова лічыліся зніклымі без вестак — бо момант падзення самалёта, як правіла, быў бачны толькі з зямлі. Падбіты самалёт адрываўся ад сваёй групы, а хуткасць палёту і метэаўмовы зазвычай не дазвалялі лётчыкам з іншых экіпажаў даведацца пра лёс таварышаў, якія трапілі ў бяду.

Сёння ў базе вестак групы знаходзіцца спраўдзана інфармацыя аб больш чым 500 месцах падзення самалётаў па ўсёй Беларусі, высьветленыя імёны 70 працэнтаў удзельнікаў экіпажаў. Агулам жа існуюць звесткі прыкладна аб двох з паловай тысяч месцаў падзення самалётаў — але гэтая інфармацыя яшчэ патрабуе праверкі на мясцовасці. З вынікамі даследаванняў авіяархеалогіі Беларусі можна пазнаёміцца з кнігі Дзмітрыя Кіенкі. Так, сёлета выйшла ягонае праца “Под крылом — Беларусь”, якая змяшчае сюжэты з гісторыі ўзаемадзеяння лётчыкаў з партызанамі, дзейнасці знішчальнай і бамбардзіровачнай авіяцыі. Рыхтуюцца да друку і мусіць з'явіцца ў гэтым годзе новая кніга “Цель — Мінск”, якая будзе прысвечана ўдзелу бамбардзіровачнай авіяцыі ў аперацыі “Баграціён” падчас вызвалення Беларусі.

Як бачым, у справе пошуку ды ўліку пахаваньняў і высьвятлення лёсу палеглых падчас Вялікай Айчыннай вайны важна абавязковае аб'яднанне высілкаў дзяржавы, грамадскіх арганізацый і ўсіх неаб'якавых людзей. Толькі такое партнёрства і супрацоўніцтва можа стаць зарукай плённага пошукаў і далейшага захававання ды вяртання памяці аб героях і ахвярах вайны. Кожнаму варта ў сілу сваіх магчымасцяў прыняць удзел у такой патэчнай справе, аддаўшы даніну павагі таму, хто не вярнуўся з той вайны, каб сёння мы маглі жыць.

Шукаючы палеглых, яднаючы жывых

іх асабіста. Але гэта ўжо справа для дасведчаных архівастаў і адмыслоўцаў па пошуку палеглых воінаў і ахвяр вайны.

“КНИГА ПАМЯТИ”, ЯКАЯ НЕ СКАНЧАЕЦА

Багата дзе ў беларускай зямлі яшчэ чакаюць належна ўшанавання парэшткі людзей, палеглых ад рук захопнікаў. Пошук і ідэнтыфікацыю пахаванняў тых, хто загінуў падчас Вялікай Айчыннай, у нашай краіне каардынуе Упраўленне Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь па ўвекавечанні памяці абаронцаў Айчыны і ахвяр войн. Упраўленне займаецца як арганізацыяй пошукавых работ, так і высьвятленнем звестак аб палеглых, пашпартызаваных ды ўлікам воінскіх пахаванняў. Напярэдадні Дня Перамогі на сайце Міністэрства абароны быў прадстаўлены аўтамаматызаваны банк вестак “Кніга Памяці Рэспублікі Беларусь”, распрацаваны ўпраўленнем па ўвекавечанні сумесна з IT-ротай і Ваенным інфармацыйным агенствам Узброеных Сіл “Ваяр”.

У “Кнізе Памяці” прадстаўлены імёны ўраджэнцаў Беларусі і грамадзян, прызваных ваеннымі камісарыятамі ў Беларусь, якія загінулі альбо зніклі без вестак у гады вайны, а таксама імёны грамадзян іншых дзяржаў, якія загінулі пад час войн XX стагоддзя на тэрыторыі Беларусі. Акрамя таго, банк вестак змяшчае спіс воінскіх пахаванняў, якія знаходзіцца на дзяржаўным ўліку ў Рэспубліцы Беларусь. Такія налічваюцца больш за сем тысяч, а пахавана ў іх каля двух мільянаў чалавек. З гэтай колькасці пачуць устаноўлена персанальная інфармацыя больш чым пра 500 тысяч асоб, але банк вестак працягвае абнаўляцца.

Непасрэдна ж палівыя работамі па выяўленні пахаванняў займаецца 52-гі асобны спецыялізаваны пошукавы батальён Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь, які сёлета адзначае 25 гадоў з дня

На здымках:

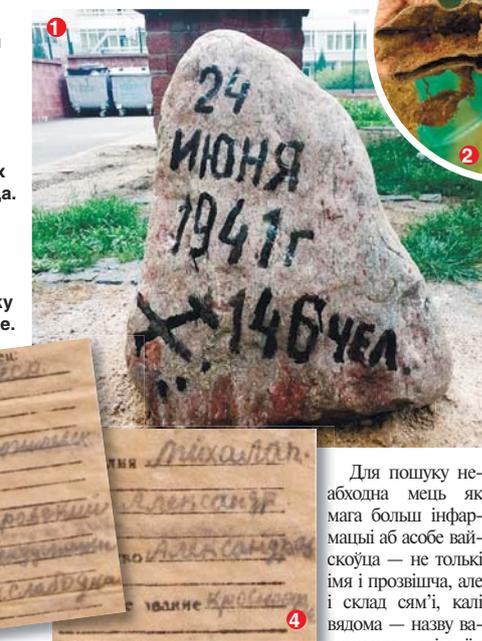
- 1 Імпрызаваны памятны знак, створаны мінчуком ля месца, дзе ў першыя дні вайны загінулі мірныя жыхары.
- 2 Падсумак з патронамі, знойдзены пры парэштках палеглага чырвонаармейца.
- 3, 4 Звесткі з чырвонаармейскага медальёна беларуса Аляксандра Міхаліпа, парэшткі якога былі адшуканы на пачатку чэрвеня на Жытоміршчыне.

падчас якіх на працягу красавіка і мая былі знойдзеныя парэшткі 74 ваеннапалонных чырвонаармейцаў і восем салдацкіх медальёнаў. У апаведнасці з заканадаўствам пошукавыя работы праводзяцца таксама ўдзельнікамі зарэгістраваных апаведным чынам грамадскіх аб'яднанняў, але ўсе яны абавязкова мусяць албышвацца з удзелам байцоў 52-га пошукавага батальёна.

ЗАГАДКА ЧЫРВОНААРМЕЙСКАГА МЕДАЛЬЁНА

Сярод тых, хто сёння плённа супрацоўнічае з упраўленнем па ўвекавечанні і кансультуецца з яго спецыялістамі — каманда праекта “Ваенныя мемарыялы Беларусі” (belmetion.by), пра які мы ўжо расказвалі ў адным з леташніх нумароў (гл. № 9 (1396) ад 2 сакавіка 2019 года). З таго часу дзейнасць гэтай суполкі яшчэ больш актывізавалася — нядаўна яе ўдзельнікі дасягнулі дамоўленасці аб рэгістрацыі ўласнага грамадскага аб'яднання і пошукавага атрала.

Заснавальнік праекта Аляксандр Снітко нагадвае, што пачыналася ўсё ў 2017 годзе са стварэння ў сетцы Facebook групы “Поиск погибших и пропавших без вести в Великую Отечествен-

задаць пытанне, якое яго цікавіць, і імгненна атрымаць параду ад шырокага кола спецыялістаў — удзельнікаў пошукавых атралаў, ваенных археолагаў, архівастаў... Нашчадкі зніклых без вестак могуць тут знайсці інфармацыю аб ваенным лёсе іх продкаў ці пачуць парады па яго высьвятленні, сваякі палеглых — адшукаць месца спачыну сваіх родных. Пішуць таксама і ўдзельнікі пошукавых груп, якія намагаюцца знайсці нашчадкаў салдат ці афіцэраў, парэшткі якіх ім удалося адшукаць. Ідэнтыфікаваць палеглых удаецца па салдацкіх медальёнах альбо ўзнагародах. У апошнім выпадку пошукавікі і архівісты спрабуюць высветліць з архіўных вестак імёны ўдавальніка медалі ці ордэна, каб перадаць узнагароду сваякам героя.

На пачатку мінулага года цікаўнасць такой шырокай аўдыторыі да тэмы пошуку палеглых падчас вайны прывяла Аляксандра Снітко з аднадумцамі да стварэння сайта з базай вестак аб воінскіх пахаваннях на тэры-

бы прызваны, абставіны яго службы, воінскага шляху. Пры гэтым важна, каб той, хто шукае, быў сам зацікаўлены ў высьвятленні лёсу свайго продка і працягнуў актыўнасць: да прыкладу, звяртацца ў архівы з запытамі аб асобе байца могуць толькі іх сваякі, і тут спадзявацца выключна на дапамогу спецыялістаў ужо не выпадае.

Адна з апошніх загадак, якую спрабуе разгадаць каманда праекта “Ваенныя мемарыялы Беларусі” — пошук сваякоў чырвонаармейца Аляксандра Аляксандравіча Міхаліпа з вёскі Кастрыцкая Слабодка Кіраўскага раёна, які загінуў у 1941 годзе ў Жытомірскай вобласці. Пошук на разліме героя, на жаль, пакуль вынікае не даў. Звярніце ўвагу — магчыма, гэтая публікацыя дапаможа адшукаць яго родных?

ВЯРТАННЕ З АПОШНЯГА ПАЛЁТУ

Але ваенная археалогія пошукам толькі чалавечых парэштак не абмяжоўваецца. Часам адмыслоўцам даводзіцца займацца пад'ёмам

Ці не большасць колішніх шляхецкіх сядзібаў да сённяшняга дня займала сваіх гаспадароў — прынамсі дэ-юрэ. Дэ-факта гэта шмат дзе нават і незаўважна: заняпад пануе па-ранейшаму. Але ёсць і прыемныя зрухі — што было мной адзначана падчас чарговай вела-выправы, цяпер ужо разам з сябрамі.

Ілья СВІРЫН

ЛЕДЗЬ ПРЫКМЕТНАЯ ПЛЯМА

Суботнім вечарам Генрых Трашчак косіць траву на падворку знакамітага сваім неагатычным фасадом палаца ў Фларыянава, які выглядае як сапраўдны замак! Што, аднак, не перашкодзіла яму “выпадкова” пазбавіцца ў свой час статусу помніка. У “Зборы” сядзіба ёсць, а вось у Дзяржспіс яна чамусьці ўжо не патрапіла, і таму прыгожая шыльда з надпісам “Ахоўваецца дзяржавай”, на жаль, страціла актуальнасць.

Затое ў палаца ёсць гаспадар. Пабачыўшы нечаканых гасцей (то-бок нас), ён зухавата спыняе газонакасілку ды ідзе вітаць: і ніколі не скажаш, што спадар Генрых трагічна памыліўся ў дзевяці дзесятках!

Герой Сацыялістычнай працы, аграном-наватар, чыё імя гучала на ўвесь Саюз, былы старшыня перадавога ў свой час калгаса, ён не злёдуў зямлі з тым, што гадоўна адметнасць малой радзімы марнее літаральна на вачах. Некалі там была яго кантора — сапраўдны сацыякультурны цэнтр вёскі. А потым яна пераўтварылася ў “бамжатнік” з нявызначаным лёсам.

І вось ужо амаль дзесяцігоддзе Генрых Трашчак цягне гэтую непаспільную, здавалася б, ношу — сваімі рукамі аднаўляе колішняе котлішча Бохвішаў. З фінансавых рэсурсаў — хіба што пенсія. Але яму падабаецца, бо праца і місія надаюць імпульс. Недаўрэмна ж ён кажа: я трымаю пры жыцці сядзібу, а сядзіба трымае мяне.

Балазе, заўсёды побач аднадумца — жонка Ларыса Паўлаўна, карная ленинградка. Яна тут жа перахоплівае ініцыятыву ды праводзіць для нас экскурсію, якая доўжыцца добрую гадзіну. Паказвае малатарню на коннай цязе — цуд сельгастэхнікі стагадовай даўніны, які нядаўна падарвалі тутэйшыя сяляне, дазваляе спусціцца ў лёх ды ўзняцца на другі паверх. Інтэр’еры шыкоўнымі не назавеш (“Тут у нас не Нясвіж”, — адразу папярэджвае гід), аднак некаторыя дэталі краінаюць куды болей за кесонныя столі ды пазалоту.

— Бачыце гэтую пляму на падлозе? — пытае спадарыня Ларыса. — Гэта сапраўдны адбітак гісторыі, Генрых Міхайлавіч пакінуў яго наўмысна! Неяк да нас прыхаў муж-

Каб дах зусім не пацёк...

Частка другая. Малая і вялікая гісторыя

чына, які шмат гадоў таму тут жыў. І прыгадаў, што калі быў малы, аднойчы прасавалі на гавіцы прасам на вуглях, ды не ўтрымаў яго, і прас пакінуў гэтую пляму. Згадаўшы той выпадак з дзяцінства, сталы ўжо чалавек расчуліўся ажно да слёз.

І ў такія моманты ты разумееш важнасць гэтых “лакальных”, здавалася б, помнікаў мінуўшчыны. Яны захоўваюць памяць не толькі пра абстрактную гісторыю — тую, якую мы ведаем з падручні-

камяніцы з “замкавай” вежай панарасталі цэлыя джунглі. Яшчэ нядаўна здавалася, што яна ўсімі забытая ды вырачана...

Аднак, прыхаўшы туды гэтым разам, мы ўтыркнуліся ў паркан. Сядзібны дом аточылі рыштыванымі, над ім ужо праглядаецца вільчак новага даху... Той інвестар, які ўвакпіў гэты аб’ект, зусім не піяршыца, не распавядае пра свае грандыёзныя планы. Ён проста працуе, прычым эфектыўна. Думаецца, неўзабаве

ваецца вялізным падземным збудаваннем з разгалінаванай сістэмай калідораў.

А зусім побач — помнік тром паходам на ўсход, вядомы ў народзе як “Тры крыжы”. Гэты эфектны польскі апаляведнік сапраўдзізму — з пэўным авангардысцкім ухілам — міжволі нагнае на роздумы пра час свайго стварэння. І дазваляе зразумець яго куды больш аб’ёмна.

На сёння і помнік і дакі закінутыя ды ні ў якіх спісах не значацца. Хаця ахвотныя на-

прычым акурат з насельнікамі — прырасла туды ўжо даўно.

Больш дакладна, гаспадар у яго ўжо неяк быў з’явіўся — праз аўкцыён. Аднак тая фірма “адумалася” бадай адразу і неўзабаве ад гэтай уласнасці фактычна адмовілася (тут, і ў мнстве падобных выпадкаў, у мяне ўзнікае толькі адно пытанне: дык а навошта тады купілі?).

Мясцовыя ўлады, аднак, не здаваліся — што робіць ім гонар. Далейшыя аўкцыёны ладзіліся рэгулярна, стартуючы

да мястэчка з сюррэалістычнай назвай Сноў. Нас адна за адной абганяюць пажарныя машыны з уключанымі мігалкамі. Але мы не надта надаем гэтаму ўвагі: ці мала што магло здарыцца?

У Снове ажно дзве старыя сядзібы на алелегасці ў які кіламетр адна ад адной. Шыкоўны класіцыстычны ансамбль Рудноўскіх вось ужо сёмы год шукае новага гаспадара, але пакуль што бясплённа — наліта ён грандыёзны. Беспераходна патрапіўшы на яго тэрыторыю, няспешна аглядаем палац, які ўваходзіць у мноства турыстычных дапаможнікаў. Захаўаў ён у неблагім стане, слядоў хуліганства і рабавання няма. І неўзабаве стала зразумела, чаму — нас аклікнула кабетка ў касцюме ахоўніка, і выпанне нашае было, мякка кажучы, няветлівым, нават з пагрозамі. Аргумент, што мы ж нічога дрэннага не рабілі, не спрацаваў, а пры словы “проста” кабетка хутка схавала свой бэйдж.

Тое, што ахова такім аб’ектам патрэбная, нават не абмяркоўваецца. Аднак падобныя драконаўскія меры — гэта, як палеаэцка, крайнасць. Турысты палацу ніяк не нашкодзіць — наадварот, яны ствараюць вакол яго добры інфармацыйны розгалас. Памятаю, даўнолася наведць знакамітую дом-крэпасць у Гайдонішках, дзе цяпер размешчаная вельмі закрытая спецстанова. Там ты паказваеш на КПП пашпарт — і калі ласка, насладжвайся. Можна, варта было б і ў Снове ўвесці падобныя ніхтры аларытмы!

Але нават самы суровы вартаўнік куды лепей, чым дзверы нарошэж. У гэтым мы пераканаліся, як толькі дабраліся да другой сноўскай сядзібы, якая некалі належала роду **Гартынгаў**. Як выявілася, пажарныя імчалі менавіта туды — і, трэба аддаць ім належнае, паспелі. З паддашку ўшчэ роіліся клубы дыму, але іх хутка паглыналі струмяны з брандспойтаў.

Мінулае маё наведванне гэтай сядзібы (гадоў васьм таму) пакінула дзіўныя ўражанні. Адуць толькі-толькі выехаў мясцовыя бальніца. Заходзіш у расчыненыя дзверы, ідэш па спускельных калідорах, і адчуваеш ніякага запустення — толькі людзей няма. Потым будынак быў перададзены прыватніку, і ці не адзінае, што той зрабіў, — пазбавіў дошкамі вокны ды дзверы. Потым прыватнік “адумаўся” і зразумеў, што такі аб’ект не пацірае. А дошкі сталі адлізваць “людзі лёзныя” ды проста аматары прыгодуў (паселішча ж даволі вялікае). Пакар у гэтым ланцужку — звяно лагічнае, рана ці позна такое здараецца. І цяпер — ужо, лічы, без даху — сядзіба будзе руінавацца куды хутчэй.

Калі, вядома, ужо зараз не падбаць пра яе захаванне.

1

2

3

4

5

На здымках:

- 1 Палац у Фларыянава.
- 2 Пажарныя ля сядзібы Гартынгаў.
- 3, 5 Паланечка: маскароны... і буслы.
- 4 Польскі арол у чалавечым вымярэнні.

цану знізілі ажно да неспрытойнасці... Аднак інвестар так і не знайшоўся.

Думаецца, мой старэйшы калега Юген Рагін у далейшым выпадку сказаў бы:

уся справа ў рэкламе.

Калі б патэнцыйныя пакупнікі даведаліся, што той прыпыткі будынак, ад былой велічы якога ацалелі хіба маскароны з даўно адблытымі насамі, некалі быў месцам збору культурнага бамонду!.. Калі б яны пачулі ары оперы “Агатка”, лібрэта да якой пісалася недзе тут!.. Можна, талі і закіраўнасці было б куды болей.

Зрэшты, як свеччыць досвед суседніх краін, пошук інвестараў у далейшым выпадку можа заняцца. І самае галоўнае, што першачарговыя крокі па кансервацыі сядзібы ўжо зроблены. Калі раней патрапіць унутр было зусім не складана, цяпер усе дзверы ды вокны заблакаваныя. Можна хіба пасідзець на ганку ды пазіраць ў маскароны з тварамі філосафаў — што мы ў ахвоту і зрабілі.

Крайнасці снова

Прамінуўшы перапраўдзены сваім лакальным харствам гатычныя касцёл Ішкальці, які жыхары гэтай невялікай вёскі адсталі ў “бязбожныя” часы і дабіна даглядаюць сёння, мы рушы-

каў — але найперш пра канкрэтную, асабістую, “сваю”. Гісторыю “малуо” — па аналогіі з малой радзімай. І менавіта за гэтую памяць так утрапіна змагаецца спадар Генрых — зразумела, выключна мірным шляхам.

Зрэшты, “вялікая” гісторыя сядзібы таксама не абмінула. У памяць пра тры часы, калі размешчаны ў ёй пансіянат быў модным сярэд літаратурнай багемы, гаспадары ініцыявалі новы фэст — Фларыянаўскія чытанні. Мясцовыя ўлады ішо ахвотна рэалізавалі: і як мы ўжо не раз пераканваліся, ладзіць густоўныя народныя святы на Ляхавічыне любяць ды ўмеюць. Ды і ў будныя дні дзверы сядзібы адчыненыя для ўсіх ахвотных.

— Вялікае шчасце для нас, калі столы прыходзіць мясцовая дзятва, — кажа спадарыня Ларыса. — Дазваляе ёй тут трохі пабавіцца ды пагарэнічаць, а яны потым такія малюнкы ды вырабы ствараюць! Важна, каб дзеям было куды палзецца. Дый наогул — мы ж не для сябе робім...

Арол пасярод гущароў

Статусу помніка не мае і былая сядзіба ў **Стайках**. Да нашага стагоддзя яна дажыла ў надраным стане, але потым заняпад даўся ў знак. Дах праваліўся, і ўнутры прыгожай

мы пабачым рэкламу новага пансіяната, які з’явіўся ў гэтым зацінным месцы.

Ахвотныя там спыніцца, думаю, знойдуцца. У лічаных кіламетрах — тлумная М1. А ў ваколіцах — цэлы россып іншых адметнасцяў: сядзіба Мішкевічаў у Завосці, Сталовічы з двума храмамі, дыктоўны ўзор віленскага барока ў Воляна... Ёсць і зусім неўзвычайна папулярны турыстычны пераход Першай сусветнай і польскай фартыфікацыі.

Пра гэтак званую “лінію Сталіна” ў нас ужо ведаюць ці не ўсе. А вось пра яе адпаведнік на іншы бок савецка-польскай мяжы чулі хіба нямногія. Каб адшукаць адзін з самых цікавых яго фрагментаў — умацаваную групу “Крэпасць” ля вёскі Старыя Войкавічы, — мы ладны час блукаем па лесе. Але патрачаныя вылікаў — не шкадуем. Утоены ў гущарох нямецкі дак, перароблены ў міжваенны час палкамі, аказ-

ваецца такі цікавы комплекс, думаю, знойдуцца не толькі сярэд “фанцікаў” фартыфікацыі — хіба б таму, што на новенькае многа лася. Зразумела, тут важная інтэрпрэтацыя — з пункта гледжання дня цяперашняга. Але не сумняваюся, што беларускія музейшчыкі з такой задачай справяцца.

Маскароны з адблытымі насамі

Баранавічы мала хто парэкамендуе турыстам, а вось раён мог бы стаць сапраўдным турыстычным Мекай. І адным з абавязковых пунктаў паказу, канешне ж, была б **Паланечка**. Самавіты драўляны касцёл святога Юрыя ды яго ваколіцы выглядаюць бы на пашоўцы. А вось другой адметнасці вёскі — палацу Мацея Радзівіла — так пакуль і не ўдаецца знайсці гаспадара. Будынак, якую мы ўбачылі на адным з комінаў —

Што такое тэатр для гледача — спектакль і акцёры. Трохі больш абазнаная публіка ведае і рэжысёраў. Але хто ж галоўны ў тэатры? — Дырэктар. І падчас ён больш вядомы і ўплывовы, чым які акцёр ці рэжысёр. Нацыянальным акадэмічным тэатрам імя М. Горкага, які калісьці называлі Рускім, ужо 37 гадоў нязменна кіруе Эдуард ГЕРАСІМОВІЧ. Менавіта пад яго кіраваннем з’явіліся званні і нацыянальнага, і акадэмічнага. Свой тэатральны карабель гэты пан вядзе ўпэўненай рукой — бо шчыра любіць не толькі родны тэатр імя М. Горкага, але і самое мастацтва тэатра. 22 чэрвеня заслужаны работнік культуры Рэспублікі Беларусь Эдуард Герасімовіч адзначае 75-гадовы юбілей, і адзначае ў марах пра заканчэнне рамонту ў тэатры, пра новую абсталяваную сцэну і вяртанне да нармальнага творчага працэсу. Такія яны — дырэктарскія мары.

Надзея КУДРЭЙКА

— Тое, што справай вашага жыцця стаў тэатр, — гэта лёс?

— Менавіта лёс. Я мог уявіць сябе кім заўгодна, пачынаючы з пажарнага, але не дырэктарам тэатра. Хацеў, канешне ж, быць і музыкантам, мог зрабіць кар’еру і на вытворчасці: мяне штарміла і кідала. Але лёс прывёў у тэатр, і я абсалютна перакананы, што недарма, бо менавіта тут я на сваім месцы, тут атрымліваю здвальненне, тут адчуваю, што людзі паважаюць і мяне, і маю працу. Так што ўсё гэта дадзена звыш.

— Мабыць, так вы можаце сказаць і пра Беларусь, якую лёс вам падарыў, бо нарадзіўся вы ў 45-м годзе не ў Беларусі. Але ж сям’я ў вас беларуская.

— Я нарадзіўся і вырас ў горадзе Акцябрск Куйбышскай вобласці. А бацькі да вайны жылі ў Беларусі, у Слуцкім раёне — вескі Чапліцы і Танежыцы. Бацька пайшоў на фронт, а маці апынулася на Волзе, куды бацька прапанаванні і вярнуўся з фронту. На пенсію яны захачелі пераехаць на Радзіму і знайшлі сабе хату ў Астрашчыцкім гарадку. Я ў той час служыў у арміі ў Венгрыі, і пасля такаса апынуўся ў Астрашчыцкім. Там, дарэчы, першай жа справай стварыў ВІА “Арфей” — у нас быў шалкама свінгавы састаў, вялікая медна група, сам я іграў на электраагане і пісаў песні: гэта 1968 год, адзін з першых самалейных ВІА ў Беларусі. Бо я з маленства па прыкладзе бацькі ўмеў іграць і на гітары, і на домры з балалайкай, і потым займаўся баянам. Але калі паехаў пасля 8-га класа паступаць у Куйбышскае музычнае вучылішча, з трэскам праваліўся, атрымаўшы кол па спецыяльнасці. Для мяне гэта была трагедыя, і на нейкі час я нават кінуў музыку. Але потым пайшлі танцы, я іграў у аркестры на акардэоне, сам пачаў пісаць музыку. І пасля арміі ў Беларусі адразу ж узяўся за любімую справу. Дарчы, маё тагачаснае зачараванне “Бітлз” і Мулявіным ідзе са мною праз усё жыццё.

А працаваў я пайшоў у Мінску на 407-ы авіяцыйны завод — бо ў арміі служыў у разведэскадрылі. На заводзе рамантавалі “тушкі”, і я дагтуль з гонарам згадваю, што на кожным самалёце Ту-124 правая прыборная дошка была зроблена маімі рукамі!

Бацькі штурхалі мяне ў медыцынскі інстытут — бо ў нас уся радня медыкаў, але я не напта хацеў, і не паступіў. А ў нейкі момант захачеў стаць рэжысёрам...

— Вось яна, паваротная кропка! А што паўплывала?

— Гэта было раптоўнае рашэнне. Даўня траўматычная гісторыя з музыкай мяне так і не адпусціла, і на музыкаю я не пайшоў, затое аднойчы мне да галавы прыйшла думка, што вельмі добрая мужчынская прафесія — рэжысёр! Маўляў, гэта такі разумны мужык, які ведае, што трэба рабіць і як трэба жыць, і навучае ўсяму гэтаму артыстаў. Вось так прымітыўна і наўна я тады думаў. (смях) І пайшоў паступаць у тэатральна-мастацкі. Загадчыкам кафедры быў Уладзімір Андрэвіч Маланкін: “Ты здольны зрабіць рэжысёрскую эксплікацыю?” — “А што гэта?” І тады ён — геніяльна настаўнік, легендарны чалавек — сказаў: “Харошы ты хлопец! На рэжысёра не паступіш, а давай я вазьму цябе на новы курс культурна-асветніцкай работы”. Кінуўся, яшчэ тады ад Уладзіміра Андрэвіча прагучалі словы: “З цябе атрымаецца добры дырэктар!”

— А якія якасці, неабходныя дырэктару, ён у вас пабачыў?

— Думаю так: дырэктар — гэта сістэма падыходу да рацённага заляч, гэта аналітыка і логіка, гэта здольнасць ахапіць праблему шалкама. І нешта такое ён ува мяне разглядаў. Вучыўся я заочно, і працаваў медальстам у раённым аддзеле культуры. Потым быў замам дырэктара ў Рускім тэатры, у Міністэрстве культуры заглаваў аддзелам тэатраў... Але перкі мне хутка надакучылі, хачелася жывой працы — і я пайшоў замам спачатку ў Кулапаўскі, а ў 83-м ужо ўзначалаў Рускі тэатр імя Горкага, у якім і служу з таго часу: агульна больш за 40 гадоў.

— Як вы думаеце, калі з вышніх палітдыц на гэтыя гады — што самае галоўнае вы здолелі здзейсніць, якое ваша самае вялікае дасягненне?

— Я стварыў калектыв тэатра імя Горкага. Бо галоўны рэжысёр адказвае толькі за творчы складнік, а за ўсё тэатральнае працэс адказвае менавіта дырэктар. Ён як капітан карабля — павінны выбраць правільны курс, не наскочыць на рыфы, падабраць прафесійную каманду, вырашыць адначасова

Дырэктар тэатра — не перашкода для творчасці!

тысячы задач, пачынаючы ад фінансавых і заканчваючы псіхалагічнымі. Дарчы, чым я ганаруся, дык гэта тым, што здолеў дамагчыся ў тэатры вельмі добрай маральна-псіхалагічнай атмасферы: у нас няма анімак, няма нейкіх нянавісціў і страшных інтрыг. Пры ўсім тым дырэктар павінны быць мудрым настолькі, каб ніколі не дзяліць першынство з мастацкім кіраваннем ці галоўным рэжысёрам. Я заўсёды вучыў сваіх студэнтаў у Акадэміі мастацтваў: “Як толькі пачынаюць дзяліць уладу ў тэатры, пішы прапаля!” Дырэктару трэба быць няхай на паўкроку, але на другім месцы. Ведаючы, аднак, што адказваць за ўсё тым не менш будзе менавіта ён! (смях) Так, гэта тонкае майстэрства.

— Ні публіка ні прэса звычайна не звяртаюць увагі на тое, хто там у тэатры дырэктар...

— ...І абсалютна правільна!

— Але ж вас ведаюць, і я нават не ўпэўнена, што вы заўсёды другі, бо вы і на рэпертуарную палітыку ўплываеце, і акцёраў запрашаеце, і рэжысёраў. Ды і увагай прэсы і тэлебачання не абдзяляеце.

— (смях) Я, па-першае, ужо вельмі даўно працую. А па-другое — я старшыня мастацкага савета, і калі на нарадзе сядзяць усе народныя, заслужаныя і аўтарытэтыя, і мы абмяркоўваем нейкія рчы, яны бачыць, што большую частку пра-

блем я бяру на сябе, і давяраюць мне. Так было і калі мы працавалі з Барысам Луцэнкам і Валерыем Маслюком у якасці галоўных рэжысёраў, так цяпер і з Сяргеем Кавалычэкам. І адлінаасоба я рацённа не прымаю — магу толькі падвесці грамадскую думку да жаданага выніку, магу пераканана, прывесці довады — гэта так. А вось у чым насамроч мая заслуга — я ніколі не быў абзавы і перашкодай для творчасці!

— Акрыма ўсяго, вы і самі падобны на акцёра ці рэжысёра, а не на сцэлага адміністратара, так скажам.

— Прафесія дырэктара і рэжысёра па сваёй сутнасці вельмі блізкія. Дырэктар таксама ставіць свой спектакль, прадумвае хадзі і мізансцэны, шукае рацённі і гэтак далей. Канешне, не заўсёды тое ўдаецца, асабліва апошнім часам — з’явіліся такія ўмовы працы, калі ты моцна абмежаваны ў магчымасях. Гастролю больш няма — бо вывезці кудысьці тэатр патрэбны вялізныя грошы, нармальна выбудаваць працэс падрыхтоўкі спектакля немагчыма, бо фінансаванне то ёсць, то няма, спонсары і мецэнаты не спяшаюцца ўкладваць грошы.

— Усе ведаюць, што тэатрам даводзіцца няпроста. Вы ж папрацавалі ў самых розных эпохах, і на ваш погляд, вось зараз для тэатраў гэта самы складаны перыяд?

— Думаю, што так. Калі за савецкім часам, скажам, усё залежыла ад таго, які ты будзеш сістэму ўзаемаадносін у той восі каардынаты — з няхай і недастатковым, але стабільным фінансаваннем, ты мог панаваць і прагназаваць, то цяпер занадта многа нечаканых і непрадказальных момантаў: толькі адну праблему вырашыў, ужо з іншага боку на цябе нешта валіцца. Нават тое ж фінансаванне, дапусцім, ужо вызначанае табе на год, не факт, што дойдзе ці пройдзе з табой увесь запланаваны час.

— І каб неяк пратрымацца, тэатр імя М. Горкага робіць стаўку на камедыі і мюзіклі? Як вы ацэньваеце сітуацыю?

— У мяне ў тэатры неblaгая сітуацыя. Мне б толькі нарэшце рамонт скончыць, ды каб пандэмія адступіла, то мы развернемся! За 30 з лішнім гадоў у мяне ніколі не было невыканання плана. Датычна камедыі і мюзікалаў я патлумачу, каб было прывільнае разуменне. Не, мы не робім стаўку на камедыі і мюзіклі — мы імкнемся

Народны артыст СССР Расціслаў Янкоўскі і заслужаны работнік культуры Рэспублікі Беларусь Эдуард Герасімовіч (на юбілейным вечары Р. І. Янкоўскага. 2010 год).

ствараш сінтэтычны тэатр, ствараш сінтэз розных мастацтваў, розных прыёмаў і жанраў — каб былі і музыка, і пангаміма, і танец, і святло, і яшчэ нешта. Мы хочам, каб наш тэатр меў свой уласны твар і вёў сваю ўласную лінію. І такой рэпертуарнай палітыкі мы даўно прытрымліваемся. Яшчэ колішнюю “Трохграшовую оперу” можна прыгадаць, ці “Пролеткі ханумы” з музыкай Гія Канчэлі, ці спектакль “Пясяня” — ды мноства

прыкладаў. У нас жа самая спяваючая група сярод усіх драматычных тэатраў! Натуральна, нельга скачывацца ў кіч. Я заўсёды кажу — пакуль я кірую тэатрам, я не дапушчу на сцэне пошласці. Мадэрнізм, наватарства, сінтэз жанраў — так, але не пошласць, не кіч. І калі я запраціў у тэатр Сяргея Кавалычэка галоўным рэжысёрам, мы з ім у гэтым пытанні паразумеліся.

— Калі ў нас юбілейная размова, то — за ўсё 40 гадоў у тэатры якія спектаклі для вас найбольш каштоўныя?

— Для мяне “Макбет” і “Трохграшовая опера” — гэта выдатныя, узорныя, эталонныя спектаклі Барыса Луцэнкі. Гэтаксама як ягонная ж “Трагедія чалавека” паводле п’есы Імрэ Мадача. У Валерыя Маслюка гэта, бяспрэчна, “Знак бяды” паводле Васіля Быкава. Бліжэй па часе — у Сяргея Кавалычэка “Ber” паводле Міхайла Булакава, па-мойму, выдатны. Калі вазьму ўсё пералічываць, то будзе доўга.

— А ці ёсць у вас як у простага гледача любімыя акцёры, пра якіх можна сказаць, што вы іх паклонілі?

— Канешне! Я проста абжаю Аляксандра Клімаву, абжаю Расціслава Янкоўскага — гэта былі вялікія артысты. З цяперашніх магу назваць Бэлу Масумян і Вольгу Клебановіч — я насамроч іх паклоннік. І з маладых мне моцна хто моцна падабаецца, але не буду пакуль занадта хваліць.

— Вы называеце артыстаў толькі вашага тэатра...

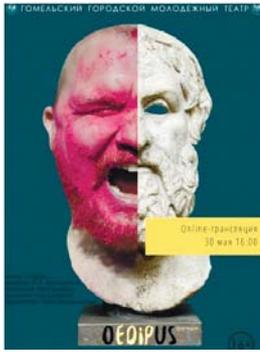
— Я ўсё жыццё паўтарю: “Самыя прыгожыя жанчыны — у тэатры імя Горкага!” Гэтак жа як самыя лепшыя артысты і самая лепшая трупка. (смях)

— У кожнай любімай чалавекам прафесіі ёсць нешта, што прыносіць найбольшае здвальненне. Для артыста гэта, мабыць, прызнанне публікі, выдатна сыграная роля. А для вас што?

— У мяне падобных момантаў нават болей, чым ў акцёраў! Спектакль выпуціў, праект прасунуў, вырашыў праблему, прядумаў ілюю. Вось зараз, напрыклад, я хварэю рамонтам, і ўжо не магу дакачацца шчаслівага моманту — якая ў мяне праз пару месяцаў будзе сцэна, якое святло! Па-простаму — я прытэіт свайго тэатра, і любяць ўладца рэжысёра, акцёра, любяць атрыманна чалавекам кватэра, званне ці прэмія — прыносяць мне задавальненне. Маё жыццё адбываецца ў тэатры, і ўсё добрае, што ў ім здаралася, я запісваю сабе ў актыў. Калі ў тэатры ўсё добра, то і мне добра.

Фота прадастаўлены НАДТ імя М. Горкага.

Многія рэгіянальныя тэатры Беларусі сёння перажываць далёка не лепшыя часы. Гэта зразумела, бо каранавірус унёс свае негатыўныя карэктывы ў тэатральныя афішы літаральна па ўсім свеце. Як цяпер рэальна і віртуальна працуюць тэатры ў раённых ды абласных цэнтрах нашай краіны — даведалася “К”.

Аб'ява пра анлайн-трансляцыю на старонцы Гомельскага маладзёжнага тэатра ў сацыяльнай сетцы.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Галюва	Рэпертуар	Мэтры	Афіша і афішы
19.05 18.00	ВЕЧЕР ПАЗІЎІН «Ахматава» паэтычнае чытанне	Малоды савет Бабруйска	А. Анічанка
20.05 18.00	ВЕЧЕР ПАЗІЎІН «Бродскі» паэтычнае чытанне	Малоды савет Бабруйска	А. Анічанка
21.05 18.00	«Старая зайчыка» лірычная опера «Москоу Дрымін» новая драма	Малоды савет Бабруйска	А. Анічанка
27.05 18.00	ВЕЧЕР ПАЗІЎІН «Ахматава» паэтычнае чытанне	Малоды савет Бабруйска	А. Анічанка
25.05 18.00	«Тень Гамлета» эксперыментальная постановка	Малоды савет Бабруйска	А. Анічанка
СПЕКТАКЛІ ДЛЯ ДЕТЭЙ!			
20.05 12.00	«Маленькія історыі большой сям'і» інтэрактыўная сказка	Гомельскі драм. тэатр	А. Анічанка
21.05 12.00	«Дом для паросят» музыцкая сказка	Гомельскі драм. тэатр	А. Анічанка
27.05 12.00	«Дом для паросят» музыцкая сказка	Гомельскі драм. тэатр	А. Анічанка

Чэрвеньскі рэпертуар Магілёўскага абласнога тэатра драмы і камедыі ў Бабруйску.

“Вочы блакітнага сабакі”,

або Як рэгіянальныя тэатры чакаюць глядача

ТОЛЬКІ ДЛЯ 50 ЧАЛВЕК

Як вядома, з пачатку чэрвеня ў многіх краінах свету пачалося пэўнае зніжэнне каранціну: адчыняюцца школы, крамы, цырульні... Зноў пачынаюць працаваць музеі і тэатры — але пры ўмове выканання санітарных нормаў і прысутнасці ў залах не больш за пэўную колькасць глядачоў. А што ж адбываецца ў Беларусі?

Адразку скажу, што шэраг рэгіянальных тэатраў яшчэ толькі пачынае рэпетыцыі і пакуль не працуе з рэальнымі наведвальнікамі. А вось іншыя ўстановы вырашылі ўсе ж такі падняць тэатральную заслонку і запрасіць да сябе глядачоў. Так, Гомельскі гарадскі маладзёжны тэатр яшчэ 29 мая паказаў усім сваім прыхільнікам прэм'еру спектакля “Сем сноў аб табе” — п'есу украінскага драматурга Кіры Малінінай па матывах апавядання Габрыэля Гарсіа Маркеса “Вочы блакітнага сабакі”.

— З улікам эпідэміялагічнай сітуацыі мы абмяжоўваем колькасць прададзеных квіткаў, каб у зале было не больш за 50 чалавек, — адзначыла ў размове з “К” дырэктар тэатра Алена Маставенка. — Гледачы рассяджаюцца з улікам бяспечнай сацыяльнай дыстанцыі, і ў кожнага на ўваходзе мы бескантактавымі тэрмометрамі правяраем тэмпературу.

Па словах кіраўніка тэатра, па ўстанова культуры рэгулярна праводзяць санітарна-гігіенічную апрацоўку паверхняў, усюды ёсць антысептыкі, памяшканні часта праветрываюцца, а гледачоў просяць быць у масках. На жывінь запланавана яшчэ адна прэм'ера — спектакль “Дзядзя Ваня” паводле Антона Чэхава.

Але і раней, да пачатку рэальнай працы ў глядзельнай зале, артысты Гомельскага гарадскога маладзёжнага тэатра паўдзельнічалі ў праксе

Вітаем Вас на афіцыйным сайце
Слонімскага драматычнага тэатра

Вебмадэленне
пра аднаўленне паказу
спектакля ў сааіце
Слонімскага драмтэатра.

да 75-годдзя Перамогі. Гэта быў цэлы шчык кароткаметражных праграм “Вершы пра вайну”, падрыхтаваны пры ўдзеле актыву тэатра разам з Першым гарадскім тэлеканалам “ГОМЕЛЬ ТВ”. А яшчэ ў сацыяльных сетках з красавіка па май ішлі анлайн-трансляцыі спектакляў, пастаўлены на тэатральнай сцэне, ды працаваў праект “Анкета для сяброў”, падчас якога кожны ахвотны мог задаць любое пытанне аднаму з артыстаў трупы.

Не магу таксама не сказаць пра тое, што на Гомельшчыне цяпер адбываецца рэканструкцыя Мазырскага драматычнага тэатра імя Івана Мележа. Па словах старшынкі Гомельскага аблвыканкама Геннадзя Салаўя, сёлета ў рэгіёне пасля рэканструкцыі, рамонт і будаўніцтва ў эксплуатацыю ўвайдуць 12 аб'ектаў сацыяльнай сферы, у тым ліку — тэатр у Мазыры. Так што тэатральнае жыццё ў горадзе, дзе востэнне запланавана правядзенне абласных Дажынак, зайграе новымі фарбамі.

З ЗАХАВАННЕМ БЯСПЕКІ

Тэатральны сезон для рэальных, а не віртуальных наведвальнікаў, распачаў таксама і ў Бабруйску. Як адзначыла “К” намеснік дырэктара Магілёўскага абласнога тэатра драмы і камедыі імя Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча Галіна Палошына-

Рэклама спектакля ў сааіце Мінскага абласнога драматычнага тэатра ў Маладзечне.

на, тэатр не працаваў з 22 сакавіка, але з чэрвеня аднавіў сваю дзейнасць.

— Мы аднавілі працу з 19 чэрвеня, а яшчэ раней пачалі ездзіць са сваімі спектаклямі ў школьныя лагеры, — кажа Галіна Палошына. — Цяпер кожную пятніцу і выхадныя ў нашым тэатры можна будзе пачуць вершы Ганны Ахматавай, Іосіфа Бродскага на паэтычных чытаннях, убачыць спектаклі “Старая зайчыка”, “Москоу Дрымін” і “Цень Гамлета”. А для маленькіх глядачоў мы падрыхтавалі казкі “Дом для парсючкоў” і “Маленькія гісторыі вялікай сям'і”.

Па словах суразмоўцы, у тэатры прыняты ўсе меры для аховы здароўя наведвальнікаў.

— У тэатры ўведзены спецыяльны рэжым дэзінфекцыі памяшканняў, усталяваны дазатары з антысептыкам для рук, — кажа Галіна Палошына. — Рэгулярна праводзіцца апрацоўка ручак дзвярэй, парэнчаў, мышца падлога, а ў глядзельнай зале, фая і іншых пакоях пастаянна

працуе вышэйшая сістэма вентыляцыі.

Да таго ж, каб захаваць сацыяльную дыстанцыю, тэатральныя пастаноўкі цяпер ладзіцца на малой тэатральнай сцэне, а ў зале змогуць прысутнічаць не больш за 30 чалавек. І, як адзначыла намеснік дырэктара тэатра, жыхары

фэкцыі, а наведвальнікам рэкамендувана выкарыстоўваць медыцынскія маскі.

Перад выыхадом да рэальнага глядача ўстанова культуры актыўна працавала з наведвальнікамі ў фармаце анлайн. Так, на канале YouTube былі змешчаны восем пастановак тэатра. І, як кажа Аляксей Ткачоў, прагляды гэтых спектакляў у падобным фармаце былі вельмі запатрабаваны.

Дарчы, сёлета Слонімска драматычны тэатр адсвяткаваў свой 30-гадовы юбілей. Кіраўнік установы культуры кажа, што гэта накладае далатковую алказнасць ў новым тэатральным сезоне і абцяса жыхарам горада і раёна шэраг цікавых пастановак і імпрэз. Што ж,

Прама-ролік Магілёўскага абласнога тэатра драмы і камедыі ў Бабруйску на YouTube.

Бабруйска з разуменнем паставілі да ўведзеных абмежаванняў — білеты на тэатральныя пастаноўкі актыўна раскупляюцца.

ЮБІЛЕЙ АБАВЯЗВАЕ

Прыкладна па падобнай схеме арганізавалі сваю працу і ў Слонімска драматычным тэатры. Так, па словах дырэктара ўстановы Аляксея Ткачова, новы тэатральны сезон артысты адкрылі, з-за каранавіруса, у сярэдзіне мая.

— У гэтым тэатральным сезоне гледачы убачаць новы спектакль па п'есе А. Астроўскага “Багатыя нявесты”, юных гледачоў парадуюць пастаноўкі “Небяспечная казка”, “Жыла-была Сыра-

цаквымі для нашых наведвальнікаў аказаліся анлайн-трансляцыі спектакляў. Так што, мяркую, мы не толькі змаглі захаваць сваё гледача, а, магчыма, прыдбалі сабе і новых сяброў.

Па словах суразмоўцы, спектаклі ў рэжыме рэальнага часу будуць ладзіцца з захаваннем сацыяльнай дыстанцыі, а гледачам будзе рэкамендувана прыходзіць у масках.

Падобная сітуацыя - і ў Палескім драматычным тэатры, што ў Пінску. Установа таксама пакуль што не працуе на поўную сілу - ідуць толькі рэпетыцыі.

— Мы пакуль, прызнаюся шчыра, не надта запатрабаваны ў гледача, мала хто выказвае жаданне прыходзіць на нашы пастаноўкі, — кажа дырэктар і мастацкі кіраўнік тэатра Аляксандр Лукашэнка. — Да таго ж, красавік мы не працавалі, а ў сярэдзіне мая сышлі ў адпачынак. Таму цяпер толькі распачынаем рэпетыцыі.

Зразумела, што ўсе гастролі тэатра як у Беларусі, так і ў уседніх краінах, прышліся адкладзіць з нагоды каранавіруса.

— У нас былі запланаваны паездкі ў Расію, але, натуральна, з-за гэтай неспрыяльнай эпідэміялагічнай сітуацыі іх прышліся далаткова адказаць ў новым тэатральным сезоне і абцяса жыхарам горада і раёна шэраг цікавых пастановак і імпрэз. Што ж,

на жывінь запланавана яшчэ адна прэм'ера — спектакль “Дзядзя Ваня” паводле Антона Чэхава. На жывінь запланавана яшчэ адна прэм'ера — спектакль “Дзядзя Ваня” паводле Антона Чэхава. На жывінь запланавана яшчэ адна прэм'ера — спектакль “Дзядзя Ваня” паводле Антона Чэхава.

Аднаўлення цікавасці пінчукоў да тэатральных імпрэз кіраўнік тэатра чакае не раней за жнівень. Акрамя рэпетыцыяў, установа культуры актыўна “шчыруе” ў сацыяльных сетках, дэманструючы там старыя спектаклі, што ставіліся раней на сцэне Палескага драмтэатра. І, канешне, працуе над новым рэпертуарам, каб зацікавіць ім пінскага гледача ўжо напрыканцы гэтага лета.

І апошняе. Таксама як і ў Слоніме, Бабруйску, Гомелі і іншых гарадах, у Пінску цяпер скарэктываны планы платных паслуг: па словах Аляксандра Лукашэнка, пінскія ўлады адэкватна адрэагавалі на тое, што ў Палескага драмтэатра сёння значна знізіліся даходы. Але, натуральна, гэта абцяса і на заробках — яны таксама ўпалі. Як кажа кіраўнік тэатра, усе супрацоўнікі з разуменнем паставіліся да наўняй сітуацыі і спадзяюцца, што востэнню яна палепшыцца. Такім чынам, застацца спадывацца, што так яно і будзе, бо тэатр без гледача ўвільі сабе проста немагчыма.

Нягледзячы на складаны абставіны і няглыўныя перспектывы, магілёўскае тэатральнае жыццё і не думала спыняцца. "Ахвота жыць!" — гэта і матывочны мэсэдж, і дэвіз новага тэатральнага з'ядзіння, і назва спектакля Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра, прэм'ера якога адбылася 17 чэрвеня.

Пастаноўку паводле апавяданняў Васіля Шукшына прадставіла Каміля Хусайнава — учорашняя студэнтка Расійскага дзяржаўнага інстытута сцэнічных мастацтваў (18 чэрвеня яна акурал абараніла дыплом). Маладую рэжысёрку ведаюць у Беларусі па трох працах: "Жоўты пісочка" паводле Васіля Быкава, "Любоўныя лісты" Альберта Гурнея і "Лілічкі" (каляж з мемуараў Лілі Брык і вершаў Уладзіміра Маякоўскага). Усё гэта былі пастаноўкі камерныя, і нарэшце рэжысёршы даверылі вялікую сіэну.

Мікра- і макракосмас Шукшына

Сцэны са спектакля "Ахвота жыць!"

Магілёўскі абласны драматычны тэатр ужо звяртаўся да творчасці Шукшына. У 1983 годзе адбылася прэм'ера апошніх казакі "Пункт гледжання" ў пастаноўцы Мікалая Пінігіна са сцэнаграфіяй Валерыя Сараннікава. У той бліскучай камедыі былі занятыя народныя артысты Беларусі Сяргей Бульмык, Віктар Гудзімовіч, Леў Палоскі, Канстанцін Пенікаў, Зоя Бурдава, Галіна Угначова (яна прае і ў цяперашняй прэм'еры) ды іншыя.

Шкава, што настаянік Камілі Хусайнавай, знакамій расійскай тэатральнай рэжысэры і педагогу Геннадзі Трацінечкай таксама ставіў свой дыпломны спектакль паводле Шукшына. Але звярнуцца не да яго апавядал, а да рамана "У прайшоў даць вам волю". І было ўсё гэта ў Растэўскай драматычнай тэатры імя М. Горькага ў 1977 годзе. Вучаніца майстра нават не ведала. Вучаніца — праці вось жарт лёсу.

Тэатр Шукшына — не наадта простая для сцэны, — значае Каміля Хусайнава. — І ўсё ж мы рызыкнулі. Выбіралі гэты матэрыял разам з дырэктарай тэатра, бо было адчуванне, што сёння ён вельмі запарабанены. Назву, дарэчы, прапанаваў дырэктар установы Андрэй Новікаў.

Праца на пляцоўцы пачалася ў красавіку і была "разарваная" працоўным апалячканым трупам, рэпетыцыі аднавіліся толькі ў чэрні.

Пастаноўка складалася з васьмі апаведал, якія пераплітаюцца-перагукаюцца паміж сабой. Герой пераходзіць у наступныя сцэны, воляна "блакуецца" па ўсім спектаклі. Рэжысёрка, яна ж аўтарка інсцэніроўкі, дасканала абдувала драматургію: атрымаўся не механічна зшпелены набор сцэн, а звысокага жыцця, а італьян, гарманічны мікракосмас, у якім жывуць сапраўдныя людзі, пазнавальны і блізка кожнаму з нас. І хі клопаты — пра хлеб шпоздзёны, але думкі — пра

поўнай тонкага гумару і адначасова горкага смутку. Не дабаўляючы амаль нічога, атрымаўся наадта гэтым тэкстам сучаснае гучанне. Так, пацкам "на любу дня" даносіцца рэплікі з апавядання "Космас, шмат сала і нервовая сістэма": пра тое, як сучасная навукка вось-вось пераможа ўсе хваробы і не будзе больш ніякіх эпідэміяў.

Стварачы музычнае афармленне спектакля, Каміля спліяла ў адзінае паплатно мелодыі народных песень, прыпевак, нават калыханку. А лейтматывам стала песня на верш Сяргея Ясеніна "Клён ты мой апалы". Пра гэтым атрымадалася пабегчы трыбага "лубка" і

Фота Наталіі РОСНАВАЙ

вечнае і высокае: пра сэнс быцця, сваё месца і наханаванне ў гэтым свеце, пра каханне і расставанне, пра жыццё і смерць, пра Бога, нарэшце.

Жанравае азначэнне ад рэжысёра — "казкі" — сведчыць адначасова як пра манеру выказвання з дыстанцыяваным ад аўтара апавядальнікам, так і пра максімальны рэалізм пададзенай гісторыі.

Спектакль дакладна патрапіў у дух і літару прозы Шукшына, прынясе смерці — не толькі блізкага чалавека, але і самога героя.

Яскравыя сцэнічныя "пражары" гэтага тэатра — пераказ гісторыі Колька (Ягор Шабетнік) аказваецца долым духам вясёлка, які абуджае яе і вяселіш свайм хуліганскім гармонікам.

Ажно чатыры ролі выконвае Аляксей Цыбін, дэманструючы алгебраічна майстэрства пераўвасоблення: хітраваты Ягор ("Васковія жыццары"), скваліны і самотны Еўсцігнеч ("Космас, шмат сала і нервовая сістэма"), душэўны і мяккі Аншп ("Самотняня"), разважлівы богашукальнік-поп ("Верую!").

Эмацыйнай кульмінацыяй спектакля можна лічыць апавяданне "Сураз". Гісторыя пра задзірлівага высокага хлопца Спірку (Даніла Самкуняла), які не можа ўспіацца ў сваё асяроддзе, становіцца ізгоём і з-за тым ліку, на беларускія народныя тэмы. А многія любімыя слухачамі замежнай мелодыі загучалі на беларускай мове — у перакладзе занага паэта Васіля Жуковіча. Прыемна, што былі гаданыя і цудоўныя песні Уладзіміра Булініка, якія пасля яго смерці сталі несправядліва "забывацца".

Канцэрт падаруе не толькі добры настроі, але і шмат тых "маленькіх адкрышчэў", якіх вядома, здавалася б, з'ява рэалізм адкрытавалі з іншага боку. Вельмі дакладным было "трапіянцы" кожнай з песень у пэўнага выкананні. Пры гэтым і спевакі, і самі кампазіцыі набылі новыя мастацкія абрысы, нідзе не зрадкаваючы ні добраму настрою, ні сэнсу песень, ні іх колішнюю аўтарскую задуму.

Неак зусім па-новому раскрылася Аляксей Дзяржавец. Яна не імкнулася "вакалізаваць", а співала вельмі проста, шыра, кранальна. Ягэту Цымбалістэ вельмі пасавала яго заўсёды "хрыпаватасці", Аляксандру Салаўёву — яркі "па максімуму" вкавал у "Двух Максімах" Самуіла Кака.

Мне неаднойчы даводзілася бачыць, як свой "Ліст з 45-га" выконваў Ігар Лу-

чанок — па-кампазітарску, заўзята акампаніруючы сабе на рэалі. Вядома, у рэпертуары іншых спевачкоў гэта гучала зусім іначай — у кагошці нават вельмі "па-операмна". Але ў гэтым тэатры ў саіста Русдана Мусылдаса нечаканна з'явілася менавіта лунанкоўскія рысы, настолькі шыра, літаральна па-аўтарску ён не проста праспяваў, а папраўдзе перажываў падзеі, апісаныя пэтам-франтывіком Міхаіла Ясенем.

Лунанкоўская "Песня пра маш" на словы Тэнія Бурайкіна ў выкананні заслужанай артысткі Наталі Тамелы набыла тонкае аблюзавае ашпенне. Інструментальна гэта "Каханне" ўсё тата ж Ігара Лучанка, створаная паводле яго песні "Сказкі мне, Ганулка", якую "Песняры" калішці выконвалі нават у Амерыцы сумесна з тамтэйшымі музыкантамі, атрымава выдатных салістаў-лунанкоўку на трубе "спяваю" Дзімітр Ціхановіч, на тэнар-саксафон — Раман Шыманец.

Каларытныя сола мелных дунавах, нават калі яны гучалі ў гэтым песень, суправаджаліся імёнамі выкананцаў: ці то на тэлеэкране, ці то з вуснаў самога Міхаіла Фінберга, які вымагаў іх літаральна па-бачкоўску. А ў фінальных ітрых нічэ раз быў перакладан дэльце не ўвесь склад знакамітай аркестра. І правільна: мы павінны ведаць сваіх герояў! Не толькі ваіны, але і мірнага часу.

Мне неаднойчы даводзілася бачыць, як свой "Ліст з 45-га" выконваў Ігар Лу-

чанок — па-кампазітарску, заўзята акампаніруючы сабе на рэалі. Вядома, у рэпертуары іншых спевачкоў гэта гучала зусім іначай — у кагошці нават вельмі "па-операмна". Але ў гэтым тэатры ў саіста Русдана Мусылдаса нечаканна з'явілася менавіта лунанкоўскія рысы, настолькі шыра, літаральна па-аўтарску ён не проста праспяваў, а папраўдзе перажываў падзеі, апісаныя пэтам-франтывіком Міхаіла Ясенем.

Лунанкоўская "Песня пра маш" на словы Тэнія Бурайкіна ў выкананні заслужанай артысткі Наталі Тамелы набыла тонкае аблюзавае ашпенне. Інструментальна гэта "Каханне" ўсё тата ж Ігара Лучанка, створаная паводле яго песні "Сказкі мне, Ганулка", якую "Песняры" калішці выконвалі нават у Амерыцы сумесна з тамтэйшымі музыкантамі, атрымава выдатных салістаў-лунанкоўку на трубе "спяваю" Дзімітр Ціхановіч, на тэнар-саксафон — Раман Шыманец.

Каларытныя сола мелных дунавах, нават калі яны гучалі ў гэтым песень, суправаджаліся імёнамі выкананцаў: ці то на тэлеэкране, ці то з вуснаў самога Міхаіла Фінберга, які вымагаў іх літаральна па-бачкоўску. А ў фінальных ітрых нічэ раз быў перакладан дэльце не ўвесь склад знакамітай аркестра. І правільна: мы павінны ведаць сваіх герояў! Не толькі ваіны, але і мірнага часу.

Мне неаднойчы даводзілася бачыць, як свой "Ліст з 45-га" выконваў Ігар Лу-

чанок — па-кампазітарску, заўзята акампаніруючы сабе на рэалі. Вядома, у рэпертуары іншых спевачкоў гэта гучала зусім іначай — у кагошці нават вельмі "па-операмна". Але ў гэтым тэатры ў саіста Русдана Мусылдаса нечаканна з'явілася менавіта лунанкоўскія рысы, настолькі шыра, літаральна па-аўтарску ён не проста праспяваў, а папраўдзе перажываў падзеі, апісаныя пэтам-франтывіком Міхаіла Ясенем.

Акцыя "Майстры культуры — ветэранам", што ладзіцца Белтэлердзіёкампаіняй і Міністэрствам культуры Беларусі, дае свой плён. Запісы канцэртаў творчых калектываў краіны, зробленыя на сцэне Беларускай дзяржаўнай філармоніі пры пустой глядзельнай зале, выходзяць на тэлеэкран і збіраюць вялізную аўдыторыю. У адзін з вечароў можна было убачыць праграму, падрыхтаваную Дзяржаўным акадэмічным канцэртным аркестрам Беларусі на чале з народнымі артыстамі нашай краіны, лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі Беларусі і прэмія Саюзнага дзяржавы, прафесарам Міхаілам Фінбергам.

З беларускім каларытам

Надзея БУНЦЭВІЧ

Песні пра ваіну і Перамогу чаргаваліся з разнастайнымі джазавымі кампазіцыямі — у тым ліку, на беларускія народныя тэмы. А многія любімыя слухачамі замежнай мелодыі загучалі на беларускай мове — у перакладзе занага паэта Васіля Жуковіча. Прыемна, што былі гаданыя і цудоўныя песні Уладзіміра Булініка, якія пасля яго смерці сталі несправядліва "забывацца".

Канцэрт падаруе не толькі добры настроі, але і шмат тых "маленькіх адкрышчэў", якіх вядома, здавалася б, з'ява рэалізм адкрытавалі з іншага боку. Вельмі дакладным было "трапіянцы" кожнай з песень у пэўнага выкананні. Пры гэтым і спевакі, і самі кампазіцыі набылі новыя мастацкія абрысы, нідзе не зрадкаваючы ні добраму настрою, ні сэнсу песень, ні іх колішнюю аўтарскую задуму.

Неак зусім па-новому раскрылася Аляксей Дзяржавец. Яна не імкнулася "вакалізаваць", а співала вельмі проста, шыра, кранальна. Ягэту Цымбалістэ вельмі пасавала яго заўсёды "хрыпаватасці", Аляксандру Салаўёву — яркі "па максімуму" вкавал у "Двух Максімах" Самуіла Кака.

Мне неаднойчы даводзілася бачыць, як свой "Ліст з 45-га" выконваў Ігар Лу-

Прыходзьце за станоўчымі эмоцыямі

"Поле".

Я думаю, што Вячаслаў Паўлавец — чалавек, якому пашчасціла свечасцова вызначыцца са справай свайго жыцця, зразумець, у чым ягонае пакліканне, і што ён здольны рабіць лепш за іншых. Я засяроджаваў увагу менавіта на свечасовасці гэтага адкрыцця, бо ёсць шмат тых, хто шукае сабе занадта доўга і знаходзіць толькі ва ўзросце, калі няма ні сіл, ні часу для рэалізацыі свайей самасці. Што акарвэль ягонае пакліканне, спадар Вячаслаў зразумеў на стадыі заканчэння інстытута. Ён і зараз удаканальваецца ў гэтай тэхніцы, ці больш правільна будзе сказаць — у гэтым напрамку мастацкай філасофіі.

3 серыі "Крокі па вадзе".

Вячаслаў па жыцці чалавек станоўчы (мне пашчасціла прагнаваць з ім разам у адной устаноўе). А мастаства — гэта заўжды аўтапартрэт творцы, так што на выставе глядач атрымае станоўчыя эмоцыі. Калі з акна вашай кватэры адкрываецца від хіба што на бітоную сцяну суседняга дома, і пры гэтым вы не маеце магчымасці выправіцца за горад на трану для рэчкі, прыходзьце на выставу Вячаслава Паўлаўца. Там ёсць жыва прырода, да таго ж адухоўленая высокім прафесіяналізмам мастака.

Аўдыя & Відэа

Алер КЛІМАЎ, спецыяльны карэспандэнт "К" Андрэй ТАКІНДАН, музыкант гурта Recha Андрэй Рэча

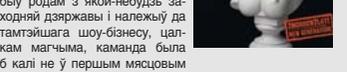
Майскія аўдыя/відэапрацы айначынныя выкананцаў рэацуюць музыкант гурта Recha Андрэй ТАКІНДАН (А) і аглядалнік газеты "Культура", музычны крытык Алер КЛІМАЎ (В.).

Аўдыя Гурт 2morrowZlate, альбом New Generation

А. — Мне падалося дзіўным, што удзельнікі гурта самі з пакалення сучасных людзей, а музыку іграюць занадта... правільную, кананічную. Канешне, тым, хто любіць класічны рок, альбом спадабаецца, але мне не хапіла ў ім свеасаблівасці і часцінкі гэткай сённяшняй надбайнасці, "крызвіны", калі рэлізны робіцца трохі быццам "на каленцы". А шум на сабе запіс вельмі ясканы, прафе-

сіёны, добрая і інструментальнасць, і лідар-вакаліст.

В.: Як сказала бы геранія фільма "Афоня": "Гэта — энергійная музыка". Ну што — абсалютна фірмовы гурт. Калі б ён быў родам з якой-небудзь захадняй дзяржавы і належаў да тамтэйшага шоу-бізнесу, цяпкам магчыма, каманда была б калі не ў першым мясцовым рок-шэрагу, то дзевяці лобан дакладна. У нас жа калектыв, хоць і маючы класы склад, можа разлічваць у лепшым выпадку на клубнае творчае існаванне. Увогуле, ці знойдзецца за ўсе часы дзсятка айначынныя англамоўных рок-выкананцаў, якія чагошці дамагаліся ў Беларусі ў плане шырокай вядомасці ці фінансавай паспяховасці?

Гурт "Агатка", альбом "Капялюш"

А.: Уражанне ад першага праслухоўвання альбома складалася такое, быццам я апынуўся ў 1990-х гадах — на дыскатэцы пад прасценкі сінтэзатар або на выставу

не гурта "Мальчышчкі". Пасля другога праслухоўвання магу з упэўненасцю сказаць — перад намі выдатны беларускамоўны праект з класным дзіцячым вкавалам. І адчуваецца, што наогул дзяўчынка з характарам. Спэдабаліся такты, якія ствараюць пэўныя настроі. Я буду слухаць гэты альбом і яшчэ!

В.: Калі вы хочаце на дзесьць з лішнім хвілін апынуцца ў дзяцінстве — не важна, ва ўласным ці сваіх дзіцяці — то гэты альбом для вас. Восем яго песень выконвае Агата — васьмігадовая дачка Аляксандры Грахоўскай, удзельніцы гурта Ву Сру (у адным тэрку сама Аляксандра запісала асноўную вакальную частку). Вельмі светлы, паэтычны, вясёлы і жывы рэліз атрымаўся — на самай справе падарожжа ў свет без хвароб, крызвісаў і вайны; калі здаецца, што і наперадзе ўсё будзе гэтакім жа бяскрыўным. Ракаменду альбом для праслухоўвання, асабліва дарослым.

Відэа

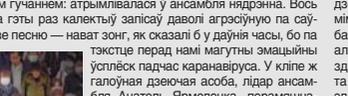
Ансамбль "Сябры", кліп на песню "Стаміўся"

А.: Я прысвячаўся да больш вясёлых, лёгкіх песень ансамбля, а тут раптам калектыв з'явіўся з дакладна актуальнага на сёння пытаньня — каранавірус! у паводніцы людзей падчас яго. У выніку выйшла наогул вельмі філасофская рэч, якую Анатоль Іванавіч Ярмаленка літаральна пражывае ўсім фібрамі свайей душы. Кліп жа ў мяне чамусьці асацыюецца з нейкімі архіўнымі нарэзкамі. Цікавей, мне здаецца, было б запраціць для працы нешта падобнае рэжысёра і апэратара, каб яны яшчэ нешта паставілі асацыюючы і аддадзена сваіму ўзросці абыгралі б гэтую сур'ёзную тэму.

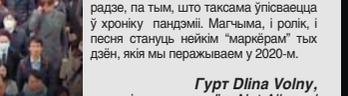

А.: З мастацкага пункта гледжання кліп, канешне, разглядаць не варта, ён уяўляе з сабе бюджэтнае відэа з прыемнай якасцю колеру і гарадскімі і раўніннымі краівады. Але нейкую асабліваю атмасферу ролік усё ж стварае. А сам гурт модны, і музыку іграе такую ж, і тэмбр вакалісты чыпале. Ды і песня добрая.

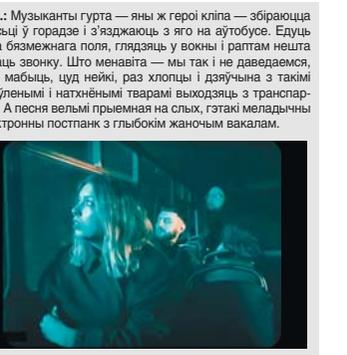
В.: "Сябры" неаднаразова эксперыментавалі з рокавым гучаннем: атрымавалася ў ансамбля ядрэна. Восем і на гэты раз калектыв запісаў даволі агрэсіўную па саўндзе песню — нават зэнг, як казалі б у даўнія часы, бо па тэксце перад намі магутны эмацыйны ўсплёск падчас каранавіруса. У кліпе ж уласна дзевяць асоба, лідар ансамбля Анатоль Ярмаленка, перамяшчаецца па нероваму... і спакойнаму горадзе, па тым, што таксама ўспіваецца ў хроніку пандэміі. Магчыма, і ролік і песня стануць нейкім "маркбрам" тых дзён, якія мы перажываем у 2020-м.

А.: З мастацкага пункта гледжання кліп, канешне, разглядаць не варта, ён уяўляе з сабе бюджэтнае відэа з прыемнай якасцю колеру і гарадскімі і раўніннымі краівады. Але нейкую асабліваю атмасферу ролік усё ж стварае. А сам гурт модны, і музыку іграе такую ж, і тэмбр вакалісты чыпале. Ды і песня добрая.

В.: Музыканты гурта — яны ж героі кліпа — збіраюцца дзесьці ў горадзе і з'язджаюць з яго на аўтобусе. Едуць міма бязмежнага поля, глядзяць у вокны і раптам нешта бачаць звонку. Што менавіта — мы так і не ведаем, але, мабыць, цуд нейкі, рад хлопцы і дзіўчыны з такімі здзіўляючымі і натхненнымі тварамі выходзяць з транспарта... А песня вельмі прыемная на слых, гэтакі медальчыні электронны постпанк з глыбокім жаночым вкавалам.

Яўген ПАГІН

Пра “анлайн-вуо” Ашмяншчыну яшчэ далёка не ўсё. З 10 па 30 чэрвеня ў раёне абвешчаны анлайн-чэлендж (выклік, гульня — Я.Р.) пад назвай “Вышыванка яднае”. Вынікі акцыі будуць падведзены па трох намінацыях: “Фота дзіцяці ў вышыванцы”, “Фота закаханых у вышыванцы” і “Мая сям’я ў вышыванцы”. Не магу не выказацца з гэтай цудоўнай нагоды. Адзенне з элементамі нашага нацыянальнага арнаменту — гэта заўжды прыгожа, вытанчана, высакародна. Словам, модна! І вельмі радасна, што такі фэйны конкурс на пачатку лета абвешчаны менавіта ў Ашмянскім раёне, дзе мне не раз і не два даводзілася быць шчаслівым ад убачанага і пачутага. Дзякуй, сябры!

І трэці творчы нюанс ашмянскай актыўнасці. Народны драматычны тэатр Ашмянскага раённага Цэнтра культуры анансую анлайн-спектакль “Апошняя спроба”. У аснове п’ясу — “трохвугольнае” каханне. Аўтары ліста трохі прыадкрываюць сюжэт: у 20-годдзе сумеснага жыцця да шчаслівай жанчыны прыходзіць сям’яны крызіс, і яна пачынае шукаць сабе месца ў свеце. Гэта трагічная дзяўчына і прапаноўвае за мужа... 20 тысяч. Інтрыга? Яшчэ якя!

Намеснік дырэктара Віцебскага абласнога метадычнага Цэнтра народнай творчасці Андрэй Стручанка — не толькі ўважлівы дырэктар чытач “К”, ён яшчэ шмат робіць для таго, каб на старонках нашага выдання было паболей навін пры развіцці рэгіянальнай культуры. Гэтам разам аўтар выдзе гаворку пра пленэр юных мастакоў і акцыю “Чытаем вершы на фоне славуці”. Арганізатары мерапрыемстваў — работнікі Мазалаўскага сельскага Дома культуры і мясцовай бібліятэкі Віцебскага раёна.

“Загадчык СДК Волга Жураўская вельмі высока ацэньвае вынікі пленэру, які ладзіўся ўпершыню, — піша Андрэй Стручанка. — Поруц са сваімі дзецьмі з задавальным малавілі і бавілі. А маляваць было што: і сама вёска, і грэчка Лужасянка — выключна малюнічыя”. А вершы пра Айчыну жыхары Мазалава чыталі пад адкрытым небам, ля колішняй сядзібы Ігната Манькоўскага. Сядзіба — помнік архітэктуры XIX стагоддзя, а Ігнат Антонавіч — грамадскі і дзяржаўны дзеяч, ды пліс — публіцыст, эканаміст, экалаг. Кажуць, не Вікенцій Равенскі, а менавіта Ігнат Манькоўскі меў дачыненне і да аўтарства

У заглавак вынесены слоган ашмянскіх работнікаў культуры: “З хатняй канапы можна не ўзнямацца”. Менавіта так яны звярнуліся да спажывоўцаў іх арт-прадукту ва ўмовах пандэміі, калі многія змушаны знаходзіцца дома. Супрацоўнікі клубаў аграгарадка Кракоўка актыўна прапаноўваюць анлайн-стаўнікі. Да прыкладу, міні-канцэрт з лёгкімі летнімі кампазіцыямі. Асабіста я не магу не дадаць, што з канапы час ад часу ўсё ж варта ўзнямацца. Апрача КУЛЬТУРНАГА АДХЛАННЯ НЕЛЬГА АДМАЎЛЯЦЦА І АД ІНШЫХ ЖЫЦЬВЫХ РАДАСЦЯЎ, якія толькі на карысць нашаму здароўю. Маю на ўвазе шапцеры на нашых слаўных парках, фізкультурныя размінкі на стадыёнах, азёрна-рачны адпачынак з вудай у руках... Мы ж так даўно чакалі лета!

3 канапы можна не ўзнямацца

На здымках:
1 Майстар па роспісе шкла і кераміст Аляся Аучынінава з Бешанковічы.
2 Акцыя “Канікулы без дыму і агню” праходзіць у Шчучыне.
3 Уздэльнікі пленэра юных мастакоў у Мазалава.
4 У Паставах весела бавяць час.
5 Бераставіца: “Дворык, які чытае”.

парады на-сатырычна-на камедыі “Энеіда наві-варат”, якая пакуль лічыцца ананімнай. Але вернемся ў Мазалава. Загалючы бібліятэкі Ала Магон рытуеўца сёння да інтэрактыўнай выставы “Мая любімая кніга з дзіўнасца”. У акцыі павінны прыняць удзел літаральна ўсе вускоўцы, што ўмеюць чытаць. Кожнае з вышэйназваных мерапрыемстваў, на мой погляд, гучнае, цікавае, карыснае. Такія ўчынкi надойду заставіюцца ў памяці. Такі што інным разам вялікім гарадам варта павучыцца ў маленькіх вёсках.

Тое, што здарылася ў свой час ва ўрочышча Парахаўня, — адна з самых трагічных старонак Ваўкавыска. Фашысты ў гады Вялікай Айчыннай вайны знішчылі тут 4000 чалавек. Загадчык аддзела па правядзенні культурных мерапрыемстваў Ваўкавыскага раённага Цэнтра культуры і народнай творчасці Ларыса Ланіна запрашае віртуальных глядачоў наведваць самыя значныя адметныя месцы раёна ў рамках ападкавага інтэрнэт-праекта. У маршруце — і ўрочышча Парахаўня, а таксама — аграгарадкі і вёскі Ваўкавышчыны са сваёй гісторыяй.

Мала праектаў не бывае. Асабліва цікавых. Пра яшчэ адзін распавядае загадчык аддзела Віцебскага абласнога метадычнага Цэнтра народнай творчасці Ала Лялькіна: “Арт-праект такі: у нас працуе персанальная выстава загадчыка Бешанковіцкага раённага Цэнтра рамёстваў Алены Аўчынінавай. Яна — майстар па роспісе шкла і кераміст, працуе ў Доме рамёстваў 16 гадоў. У экспазіцыі — традыцыйныя светулькі, падсвечнікі, пісанкі, гліняныя тэматычныя кампазіцыі... Займаецца яна і малюанымі дыянамі. Летась Аляся Іванюна стала Чалавекам года Віцебчыны”. Вялікая справа, калі абласны метацэнтр прапагандуе творчыя здатнасці майстроў з раёнаў. Калі цябе

ведоўчы і годна ацэньваюць, з’яўляецца матывацыя працаваць яшчэ лепей. І ўвогуле чалавек творчага неабходна хваліць. Гэта як хатнія кветкі даглядаць: не толькі паліваць неабходна, але і добрыя словы казачь. Вось тады яны сапраўды боюцца.

Даўно нам не пісала Людміла Чатовіч — аўтар цудоўных сцэнарыяў, метадыст Пастаўскага Цэнтра культуры і народнай творчасці. Вельмі прыемна было чытаць яе допіс пра надзвычайнае надзеянне — конкурс майстэрства культурнага арганізатараў “Весела бавім час” сярод сельскіх клубных устаноў раёна. “Конкурс такі мы ладзім раз у два гады, — распавядае аўтар. — Яго мэта: прыцягнуць увагу да клубнага жанру, удасканаленне голь-

на сучасным матэрыяле; Варпаўскі гарласялковы Дом культуры — за лепшае мастацкае афармленне мерапрыемства. За артыстызм і майстэрства вядучых дадаткова ўзнагароджаны Камісайскі сельскі Дом культуры, за выкарыстанне мясцовых народных традыцый — Куропольскі СДК і Палескі сельскі клуб. Варта дадаць і тое, што Варпаўскі ГПДК, Дунілавіцкі і Юнькаўскі СДК па-майстэрску выкарысталі ў сваіх відэафільмах самыя розныя магчымасці камп’ютарных тэхналогій.

15 жніўня ў горадзе Свіслач (Гродзеншчына), у парку імя графа Вінцэнта Тышкевіча мае адбыцца V абласны экалагічны фестываль “Гамоніць пушчы беларускай”. Арганізатары аб’яцваюць феерыю нестандартных уражанняў ад пушчанскага чарадзеяства. Усе сакрэты адкрываць мо і не варта, але экзакскурсію тут правядуць гіганцкія грыбы, а балацінік з кландзікам падкажуць, пад якой ялінай прыхавалі клад... Мяркуюцца выступленні не толькі аматарскіх калектываў вобласці. У Свіслач завітае і Нацыянальны акадэмічны канцэртны аркестр Беларусі пад кіраўніцтвам народнага артыста Беларусі, прафесара Міхаіла Фінберга. Словам, пушча чакае вас!

12 чэрвеня ў парку Бераставіцы адкрылася бібліятэчная пляцоўка “Дворык, які чытае”. Назва “Дворык...” — досыць умоўная, але гараджане хутка да яе прызвычаліся. Дзецям тут прапаноўваюцца не толькі кнігі, але і гульні, а бацькі ў гэты час могуць уладкавацца на паркавай лаве з часопісам у руках. Пра гэта нам паведаміла метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу і работы з фондамi Бераставіцкага раённай бібліятэкі імя Восіпа Кавалёўскага Алена Аліферовіч.

І апошняя на сёння тэма, пра якую задала бібліятэкар Шчучынскай дзіцячай бібліятэкі Ганна Карповіч. “У рамках рэспубліканскай акцыі “Канікулы без дыму і агню”, — распавядае яна, — нашоў установу наведвалі супрацоўнікі Міністэрства на надзвычайных сітуацыях. Адбылася гутарка з чытачамі пра бяспеку навадзін пад час летніх вакацый”. Тэму ўдакладняе спецыяліст Савецкага раённага аддзела па надзвычайных сітуацыях Мінска Ташына Бычанюк. Згаданая акцыя доўжыцца з 15 чэрвеня па 21 жніўня. У большасці выпадкаў прафілактычныя гутаркі ладзіцца ў анлайн-фармаце. Рэспубліканскі цэнтр прапанаваў распрацаваць і новыя формы работы: квест-гульні, тэатралізацыі, спартыўныя конкурсы... Ташына Бычанюк аб’ядае, што сумна нікому не будзе.

Беражыце сябе, шануюныя, і пішыце пра цікавае. Сустранемся праз тыдзень.

Я і сам для сябе не магу сфармуляваць, чым мне так мілы горад Ганцавічы, але еду на гэтыя брэсцкія землі заўсёды з нейкім душэўным трапятаннем, нібы на доўгачаканае свята ў прадчуванні знаёмства з цікавымі людзьмі. Такіх у дастатковай колькасці можна сустрэць, напрыклад, у Ганцавіцкай дзіцячай школе мастацтваў. Запрашаю і вас яе наведаць.

Алег КЛІМАЎ

“Дзюшэс”, “МУХА...”

Адкрылася ўстанова амаль 62 гады таму як дзіцячая музычная школа. А сваю цяперашнюю назву яна атрымала ў 2008-м. Працуюць і вучацца ў ёй па трох напрамках: па музычным (адзяленні баяна і акардэона, фартэпіяна, скрыпкі, гітары, цымбалаў, трубы і флейты, акадэмічнага і эстраднага вакалу), па харэаграфічным і выяўленчым. На 1 верасня 2019 года ў ДШМ на бюджэтной форме навучання лічылася 428 чалавек, на 1 студзеня 2020 на пазабюджэтной — 120: платнымі з’яўляюцца падрыхтоўчае адзяленне, урок на аснове самаакунасці, школа ранняга развіцця для пяцігадовых дзяцей і школа танцаў для дарослых. 43 вучні школы мастацтваў толькі-толькі выпусціліся, чашвэра з іх мяркуюць паступаць у профільныя ССНУ. 51 чалавек навучаецца ў філіялах устаноў — аграгарадках Хатынічы і Агарэвічы (па класе баяна), Малькавічы (па класе баяна і фартэпіяна), Люсіна (па класе баяна, намячаецца і адкрыццё класа фартэпіяна). Выкладчыкі састаў школы мастацтваў і класаў аграгарадкаў налічваюць 36 настаўнікаў.

— Сёлета колькасць навучэнцаў павінна ўзрастаць да 440—450-ці, — паведамляе дырэктар ДШМ Вольга Купрыянік. — А ў перспектыве хацелася б адкрыць яшчэ адно аддзяленне — тэатральнае: будзем тады канкурываваць з Гарадскім Домам культуры (там яно ёсць). А таксама пашырым харэаграфічнае аддзяленне, на якое, праўда, пакуль цяжкавата зьявіцца хлопчыкаў. Зараз у Школе ёсць свой вакальны ансамбль “Дзюшэс”, на базе якога плануем стварыць вакальна-эстрадную студию з гэтай жа назвай: станем дамагацца таго, каб яна атрымала званне ўзорнай!

У ДШМ, дарчы, дзейнічаюць два калектывы з такім званнем: дзіцячы

Вакальны ансамбль “Дзюшэс”.

Ансамбль народных інструментаў “Акорд” складзены з педагогаў.

Ганцавічы ў пошуках настаўнікаў фартэпіяна

Музычныя быль і казкі раённага цэнтра

Вольга Купрыянік.

Грае ансамбль скрыпачоў “Канцэрціна”.

Ансамбль народнай музыкі “Спадчына”.

ансамбль “Дударыкі” і эстрадна-харэаграфічная студыя “Вдох танца”, у якой разам з навучэнцамі займаюцца і выпускнікі ўстановы. Вольга Мікалаеўна згадала яшчэ шэраг фарміраванняў, што вызначаюць творчы твар Школы — інструментальнае трынастаўніцаў, дзіцячыя ансамблі “Спадчына” і “Канцэрціна” і ансамбль народных інструментаў “Акорд”, складзены з педагогаў.

Выступаюць калектывы і выхаванцы ДШМ многа, у тым ліку і за мяжой. Вось яшчэ зімой, да пагаршэння эпідэміялагічнай сітуацыі ў краіне конкурсна-фестывальнае скарбонка папоўнілася ўдзелам у “жывых” і завоеным форумах (так-так, анлайн-імпрэзы — зусім не новы павёў часу). Пера-

лічу некаторыя: I міжнародны конкурс народнага танца MARA у Мінску, XIV міжнародны каледжны фестываль-конкурс дзіцячай і юнацкай творчасці “Мы разам” у Брэсце (Ганцавіцкую школу мастацтваў прадставілі акардэаністы, баяністы, піяністы і скрыпачы, якія атрымалі чатыры дыпломы I-й ступені і тры дыпломы 2-й), XIII абласны адкрыты конкурс “Крынічка” ў Баранавічах (конкурс гэты — для піяністаў, атрымалі дыплом I-й ступені), II абласны конкурс інструментальных калектываў “Берасцейскі каледжаскоп” — у ім ад школы ўдзельнічалі 48 чалавек, вучні і настаўнікі, у складзе ансамбляў гарманістаў, “Дударыкі”, “Спадчына” і “Канцэр-

ціна”, атрымалі дыплом I-й ступені, дыплом 2-й і два — 3-й ступені. Яшчэ два — II міжнародны конкурс дзіцячай, юнацкай і дарослай творчасці “Рытмы Раства” і таксама II міжнародны конкурс “У зівомым віхуры” ў Маскве (дыпломы 2-й і 3-й ступені атрымалі, адпаведна, баяніст і піяніст з Ганцавіцкай школы мастацтваў), XI рэгіянальны конкурс фартэпіяна музыкі “Пінская вясна”. VII рэспубліканскі фестываль-конкурс дзіцячага мастацтва “ЛьВёнок” у Лідзе (яго трэці этап быў адменены з-за пандэміі, усіх удзельнікаў узнагародзілі дыпламамі). I ў родных сенах ДШМ праводзіць конкурсы — напрыклад, “Зівомыя найгрышы” для баяніс-

таў і акардэаністаў, “Юны віртуоз” для піяністаў або агульны агляд “Промні надзеі”. Вучні з аграгарадкаў узлез у замежных фэстах яшчэ не прымаюць: іх “абкатаюць” на раённых і абласных. У абавязковым парадку кожны год ва ўстанове з’яўляюцца творчыя справаздачы калектывы, што маюць званне ўзорнага.

— Работы навучэнцаў з выяўленчага аддзялення таксама пакуль выстаўляюцца лакальна, — інфармуе спадарыня Купрыянік. — Яно ў нас было адкрыта ўсяго тры гады таму і толькі набірае ход. Выхаванцы, як той казаў, набіваюць руку. I ўсе гэтыя выставы носяць рэкламны характар, імі мы прапагандуем сваю Школу. Але, думаю, ужо вельмі хутка панчём заўяляць нашых мастакоў на розныя конкурсы.

Гаворачы аб пазакласных мерапрыемствах, мая суразмоўніца ў першую чаргу адзначыла тэатралізаваныя музычныя казкі, якія ставяць выкладчыкі. Іх, між іншым, пракатваюць па дзіцячых садках і школах, могуць паказваць і на прадпрыемствах (быў бы заказ) — у апошнім выпадку такія імпрэзы ў гледачоў платныя. Да канца года ДШМ спадзяецца парадаваць публіку прэм’ерай — спектаклем “Муха-Цахатуха”.

АУ, АУ, АУ!..

Вольга Купрыянік у 1996 годзе скончыла Беларускаю акадэмію музыкі па класе баяна. I верасня 2019-га быў яе першым працоўным днём у якасці дырэктара Ганцавіцкай дзіцячай школы мастацтваў. I разам з будзённым навучальным працэсам, падрыхтоўкай сваіх галаванцаў да конкурсаў і поспехамі на іх, Вользе Мікалаеўне давялося вырашаць і праблемы. Напрыклад, абнаўлення патрабуе матэрыяльна-тэхнічная база. У першую чаргу гэта тычыцца інструментаў, на якіх займаюцца ў Школе і яе класах у аграгарадках, музычнага абсталявання і апаратуры. Яшчэ адзін галаўны боль — хранічны недахоп кваліфікаваных кадраў.

— Ды і проста кадраў, — кажа спадарыня Купрыянік. — Напрыклад, выкладчыкаў для класа фартэпіяна. У краіне наогул ужо каторы год востра стаіць пытанне навіта з настаўнікамі-піяністамі. Патрэбныя нам і такія спецыялісты як харавікі, тэарэтыкі, вакалісты-эстраднікі. Да ўсіх іх і хачу звярнуцца праз вашу газету. Можна? Прыязджайце, вас у Ганцавічах вельмі чакаюць! Кампенсация за аплату праглявання ў арандаваным жыллі вам будзе. А калі хочаце жыць у інтэрнаце — калі ласка, уладкуем!

...Немаведама, у якой ступені нас закрэне суветны эканамічны крызіс, што прадракаюць планеце з прычыны каранавіруса разумныя навукоўцы-практыкі. I прапанова дырэктара ДШМ зараз вельмі ў тэму, асабліва для тых, хто нядаўна выпырхнуў з гнязда сярэдніх і вышэйшых музычных устаноў. Калі вы яшчэ ў сілу нейкіх прычын не размеркаваліся — адпраўляйцеся ў Ганцавічы! I горад добры, і людзі там жывуць цікава!..

Фота аўтара і з архіва Ганцавіцкай ДШМ

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 3.)

“Клічу вас я на пабеду”

Алена Праташчык.

Гэта мая “малая радзіма” — я тут нарадзілася 73 гады таму, адсюль родам мая мама Алена Тарасаўна Праташчык.

Старыя Дарогі вызвалілі 28 ліпеня 1944 года. Нарэшце спраўдзілася мара мамы: яна пайшла працаваць на стаўнічай пачатковых класаў у старадарожскай сярэдняй школе, пазнаёмілася з татам, ажаніліся і пражылі ў каханні і шчасці 46 гадоў!”

Тата служыў у зенітным артылерыйскім палку начальнікам радзёстаншчы. Прайшоў праз усю Еўропу, узнагароджаны медалімі за вызваленне Варшавы, узяцце Берліна, за перамогу ў Вялікай Айчыннай вайне. Асабліва ганарыўся медалём “За баявыя заслугі”.

Папа на фронце быў яшчэ і фатографам. Мне запомнілася гісторыя, якая пацверджана фота: тата ішоў з фотаапаратам, а наасотран немцы таксама без бачнай зброі, параненыя, усе ў бінтах. Ён іх сфатаграфавалі, і яны разышліся мірам. Аказалася, што пад бінтамі ў іх былі прымацаваныя вінтоўкі.

Мая мама, Праскоўя Міхайлаўна Амінева, засталася з дзюхагадовай дачкой Ліліяй у родным горадзе Паўлаве, перайшла жыць да сваіх бацькоў. Калі фашысты наступалі на Маскву, то бамбілі і наш горад. Сястра помніць вышчэ трывогі, промні пражэктараў, яе апрагалі і выбягалі на вуліцу. З сабой бралі самае каштоўнае — швейную машынку Зінгер. Бабуля не толькі абшывала ўсю сям’ю, але на ёй шпіль рукавіцы і многае іншае для байцоў Чырвонай Арміі”.

Жывучы ў Маскве, Купала наведваў сяброў, якія жылі ў Падмаскоў’і. Якуб Колас успамінаў: “Некаторы час Купала жыў са мной у Клязьме, на дварэ стаяла яго легкавая машына. У Клязьме сваімі сіламі было зроблена бомбасховішча. У час начных бамбёжак мы ішлі ў бомбасховішча, Купала аддаваў перавагу машыне”.

З успамінаў Садаўскай Ліліі Давыдаўны:

“У ліпені 1941 года ў Ружанах было створана яўрэйскае гета, у якім апынуўся мой бацька Савульскі Давыд Барысавіч, ягоныя бацькі, шасцёра братоў і сястры. Вязні разбіралі завалы, капалі траншэі, рамантавалі будынкі. Пры спробе пакінуць тэрыторыю — расстрэл. 2 лістапада 1942 года пачалася ліквідацыя гета і яўрэйў пагналі ў канцлагер Тробрлінка. Там загінулі татава мама, дзве яго старэйшыя сястры з мужамі і дзешмі, і малодшая сястрычка. У жніўні 1942 года бацька ўцёк з гета і да ліпеня 1944 года ваяваў разам з

Справа — Давыд Савульскі.

партызанами. (па-сведчанне аб гэтым на фота).
У час Вялікай Айчыннай вайны, калі пачалося масавае знічэнне яўрэйў, Янка Купала не мог стрываць болю, які напуюніў яго сэрца, і напісаў пранікнёную баладу “Дзевяць асінавых колляў”, якая засталася незавершанай...”

У 2015 годзе падчас урачыстага адкрыцця памятнага знака Янку Купалу ў Ізраільскім горадзе Ашдод на плошчы яго імя гучалі менавіта гэтыя паэтычныя радкі: “Загад людааду: “У яму, яўрэі, // А вы, беларусы, быстрыі засыпаць!” // А вокала свішчуць вятры-сухаеі // І зверы трывожаць балотную гаць.”

У аснове твора рэальная гісторыя. У вёсцы Рубяжэвічы, адкуль родам мама Янкі Купалы Бяніэна Іванаўна Лухвіч (Валасевіч), 1 снежня 1941 года немцы, рэалізуючы нацысцкую праграму знішчэння яўрэйў, арганізавалі гета, дзе было знічана 1388 чалавек.

Ужо 28 жніўня 1941 года фашысты захапілі вёску, дзе жыла мая мама Савульская Ніна Георгіеўна, у сакавіку 1943 года яе пагналі ў Нямеччыну ў горад Раупшэн (Светлагорск) пад Кёнігсбергам працаваць у сям’і гестапаўца. Пра гэты час яна заўсёды ўспамінала са слязамі і болям: “Не дай бог перажыць тако! — часта паўтарала яна і плакала. — Забыцца не магу як моцна хацелася, каб хтосьці абняў, пахладзіў па галаве і даў кавалак хлеба”. Дзіўная рэч: захавалася лыжка, якую мама ўзяла з дому, і якая была з ёй усю вайну (на фота).

Мой тата ўзнагароджаны медалём “За перамогу над Германіяй у Вялікай Айчыннай вайне” і медалём “Партызану Айчыннай вайны” (цяпер разам з музеем Янкі Купалы зрабілі запыт у Нацыянальны архіў, каб атрымаць дакументаўнае сведчанне.

У 1946 годзе бацькі ажаніліся, нарадзіўся мой брат Валянцін, а праз шэсць гадоў — я. Тата не любіў распаўвадаць пра вайну, ён пайшоў з жыцця 19 лютага 1990 года, мамы не стала 16 мая 2019 года.

Памяць пра іх жыве ў дзяцей, унукаў і праўнукаў. Як

Ніна Савульская.

жа я радавалася, калі мая сям’ягадовая ўнучка зрабіла паштоўку да Дня Перамогі і напрасіла дазволу пакінуць яе на магіле сваёй прабабулі”.

З успамінаў Курскай Святланы Валянцінаўны:

“Вялікая вайна... і вялікая трагедыя... Трагедыя для ўсяго нашага народа, трагедыя для кожнай сям’і. З гадамі я ўсё больш балюча адчуваю гэта... Мая бабуля ў 30 гадоў стала ўдавой, дзядуля ў 34 застаўся навечна ляжаць у чужой зямлі.

Прабабуля Альжбета вельмі перажывала, калі ад прывіла сына на вайну. Яна часта плакала, а потым наогул злелга. Аднойчы раніцай паклікала бабулю да сябе і сказала, што “прысніла

Ананій Курскі.

Ананіка маленькім і голенькім” і дадала: “Няма Яго больш...”. Яна алчула смерць сына і памерла 27 снежня 1944 года, а дзядуля Ананій памёр ад ран у шпіталі 26 снежня 1944 года.

Старэйшая сястра Янкі Купалы Ганна згадвае, як 28 чэрвеня Бяніэна Іванаўна, якая ўжо амаль не ўставала, усхапілася з ложка і сказала: “Няма нашага Янкі. Я бачыла яго над раскратнай магілай”. 30 чэрвеня 1942 года яна пайшла з жывяць, так і не даведваюшыся пра смерць сына. Хавалі іх у адзін дзень - 1 ліпеня 1942 года - яе ў Мінску, яго ў Маскве. У 1962 годзе прах паэта быў перавезены з Масквы і перазахаваны ў Вайсковых могілках. Там пахаваны маці паэта, яго жонка і цеціна.

Бабуля атрымала на сына надзею “пахаванкі”. У першай гаварылася, што прапаў без вестак пры вызваленні Будапешта. А ў 1945 годзе прыйшла другая, дзе было напісана, што “ў баі за Сацыялістычную радзіму быў паранены і памёр ад ран 26 снежня 1944 года года. Пахаваны — Венгрыя”.

“Ні ў адной наступальнай аперацыі 1944 года не даводзілася весці гэтых непружаных баёў, як у Будапешце”, — гаварылася ў афіцыйнай савецкай хроніцы.

На сайце “Мемарыял” мы даведаліся аб месцы пахавання нашага героя: Венгрыя, горад Эньінг, на плошчы Сэнт Імрэ. Усяго 392 пахаванні. Вядома 26.

Хачелася б пабываць на магіле дзядулі, убачыць найпрыгажэйшы горад Будапешт, пры вызваленні якога ён навечна застаўся ляжаць у чужой зямлі...

75 гадоў няма вайны... Я хачу, каб мае сыны, унукі, праўнучкі памяталі і ведалі, якой цаной заваявана іх жывіць!”

Янка Купала чакаў Перамогі, верыў у яе, марыў... “Я кожны дзень думаю як мы будзем ісці па Беларусі,

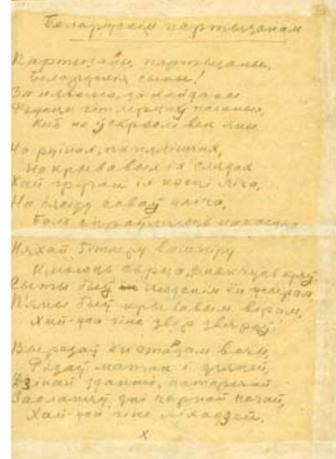
Альжбета Курская.

я часта ў сне бачу вуліцы ў вёсках, дамы ў спаленых гарадах, мы будзем будаваць дамы, як у казцы: горад — у дзень, калі б я не быў паэтам і старым чалавекам, я хачеў бы быць каменшычыкам пасля вайны”.

Па выніках праекта “Дом успамінаў” у лістападзе 2020 года будзе створана вайсковы адзін з шасці раздзелаў якой прысвечаны Вялікай Айчыннай вайне. У экспазіцыі будуць прадстаўлены арыгіналы дакументаў з сямейных архіваў суаўтараў вайсковы адзін з шасці раздзелаў якой прысвечаны Вялікай Айчыннай вайне. У экспазіцыі будуць прадстаўлены арыгіналы дакументаў з сямейных архіваў суаўтараў вайсковы адзін з шасці раздзелаў якой прысвечаны Вялікай Айчыннай вайне. У экспазіцыі будуць прадстаўлены арыгіналы дакументаў з сямейных архіваў суаўтараў вайсковы адзін з шасці раздзелаў якой прысвечаны Вялікай Айчыннай вайне.

Вольга ПАРХІМОВІЧ, загадчык аддзела культурна-адукацыйнай работы, аўтар праекта

У артыкуле выкарыстаны матэрыялы з фонду Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы і з сямейных архіваў удзельнікаў праекта

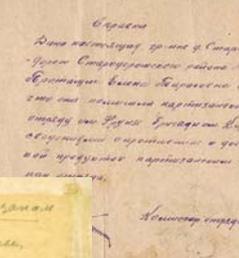

Рукапіс верша “Беларускім партызанам”.

У 1941 годзе яна скончыла школу, марыла паступіць у інстытут, а потым вучыць дзяцей, але вайна змяніла ўсе планы. Ужо 27 чэрвеня Старыя Дарогі былі захопленыя 3-й танкавай дывізіяй вермахта. І пачаліся тры гады жаху папромаў, рабаванняў, масавых пакаранняў, падчас якіх загінула каля 4000 жыхароў раёна. Беларусы сталі сыходзіць у ляссы, ствараючы партызанскія атрады. На тэрыторыі рэгіёна дзейнічала шэсць партызанскіх брыгад.

Верш Янкі Купалы “Беларускім партызанам” стаў самым знакамітым яго творам часу вайны. Слова паэта, якое заклікала на змаганне з ворагам, чакалі ў кожным партызанскім атрадзе. Радкі з верша сталі называльнымі радзёстаншчы “Савецкая Беларусь”: “Партызаны, партызаны, // Беларускія сыны! // За няволу, за кайданы // Рэжце тільчэў паганых, // Каб не ўскрэслі век яны. // Клічу вас я на пабеду, // Хай вам ішчасцем свеіцьці дні”.

Застаючыся дома, мая мама з братам і бабуляй Ульянай сталі сувязнымі партызанскага атрада (даведка на фота). Яны перадавалі ў лесе прадукты харчавання і адзенне, звесткі пра нямецкія войскі. За сувязь з партызанамі немцы бязлітасна знішчалі ўсю сям’ю. А для маіх родных гэта было ўдвая небяспечна: у суседняй хаце, вокны ў вокны, жыла сям’я паўца.

Даведка ад партызан.

Без вестак прапаў на фронце сын народнага паэта Беларусі Якуба Коласа, сябра Янкі Купалы, Юрый Канстанцінавіч Мішчэвіч.

Чыкоўкіна Наталі Мікалаўна: унаспамінае:

“Пра і шлі і праз усе жахі вайны і без вестак зніклі браты майго бацькі Аляксандр і Павел, а таксама брат мамы Іван.

Мой тата, Чыкоўкін Мікалай Пятровіч, прайшоў усю вайну і дайшоў да Берліна, распісаўся на сценах Рэйхстага.

У пачатку вайны яго накіравалі ў горад Горкі на курсы радыётэлеграфістаў.

Мікалай Чыкоўкін.

“Шэўрале” Купалы.

Праскоўя Амінева з дачкой Ліліяй.

Ягоныя бацькі, шасцёра братоў і сястры. Вязні разбіралі завалы, капалі траншэі, рамантавалі будынкі. Пры спробе пакінуць тэрыторыю — расстрэл. 2 лістапада 1942 года пачалася ліквідацыя гета і яўрэйў пагналі ў канцлагер Тробрлінка. Там загінулі татава мама, дзве яго старэйшыя сястры з мужамі і дзешмі, і малодшая сястрычка. У жніўні 1942 года бацька ўцёк з гета і да ліпеня 1944 года ваяваў разам з

Прэм'ера ў інтэрнэце, фінансаванне — не пасрэдна ад глядача, стыкеры з выявамі герояў... У чэрвені байнэт абляцела навіна пра выхад першай серыі беларускамоўнага серыяла “Блізняты-важанятаў”. Больш за дваццаць тысяч праглядаў за некалькі дзён, тысячы станючых водгукі — нягледзячы на свой хранаметраж (а першая серыя “Хованкі” доўжыцца не больш за тры хвілінкі), вясёлая і яркая стужка Алены Барушка знайшла свайго глядача.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Марыя Грыц

Упершую чаргу, мяркую, з-за персанажаў — такіх сімпатычных і абаяльных вожыкаў мы не бачылі ўжо даўно. Па-другое, “Хованкі” вучаць беларускай мове і прапаўваюць маленькім дзецкам спасцігнуць невялічкія “лічылікі” — мнеманічныя вершыкі. Па-трэцяе, над фільмам працавала каманда прафесійных мастакоў-аніматараў. Ды і галоўнае, з чаго, уласна, і пачыналі: “Блізняты-важанятаў” наразіліся як незалежны праект — яго фундатарамі выступілі 260 чалавек, якія пагадзіліся прафінансаваць стварэнне мультфільма на адной з краўдфандынгавых платформаў. “Ну і ну!”, — скажа нехта. І будзе цалкам мець рацыю.

Марыя ГРЫЦ — вось імя той прадзюсаркі і кіраўніцы праекта, што зрабіла, здаецца, немагчымае. Не здолеўшы абмінуць увагай сімпатычную ініцыятыву, мы звярнуліся да Марыі з просьбай распавесці пра этапы стварэння фільма, і, уласна, пра тое, што падштурхнула яе распачаць складаны для ажыццяўлення праект з нуля.

А ЧАМУ Б І НЕ?

— Марыя, дык з чаго ўсё пачалося?

— З прагляду некалі такіх класных анімацыйных фільмаў як “Песня мора” і “Тамніца абштва Келс”, — прызнаецца наша візаві. — Гэта стужкі ірландскай вытворчасці ў кааперацыі з іншымі краінамі. Я пабачыла іх і падумала: вось бы і нам такую анімацыйную карціну, — каб яна грунтавалася на беларускім сюжэце, нашых адметнасцяў, і не была б такой надта класічнай. Без стэрэатыпных вобразіў, кіштату бялявай дзяўчынкі ў полі. Каб гэта было штосьці такое нечаканае...

— І куды вы рушылі з гэтым жаданнем?

— Зразумевшы, што сама такую гісторыю зрабіць не здолею, (а напачатку

Ну і ну-у-у, або Хто ж такое мог чакаць?

падобныя думкі былі, прызнаюся), усё ж вырашыла звярнуцца да нашых пісьменнікаў. Увогуле, у пэўны момант прыйшло асэнсаванне, што трэба збіраць каманду. Канешне, калі б мела ўяўленне аб тым, ува што ўцягваюся, дык наўрад ці ўзялася за гэту авантуру (смяецца). Але тады ў мяне толькі нарадзілася дачка, быў такі эмацыйны ўздым, і я падумала: а чаму б і не?

— І што для вас сталася важным укладзі ў гісторыю?

— Акрамя таго, каб яна была, так бы мовіць, не надта класічнай, я падумала найперш пра яе забавляльна-паучальны характар. І нека самі па сабе ў галаву прыйшлі мнеманічныя вершыкі, вершаваныя радочки, якія дзеці маглі б вывучыць на памяць: я іх дужа люблю. Каб дзеткі маглі вывучыць назвы пальцаў рукі, дзён тыдня і гэтак далей. На беларускай мове знайшла вершык пра чэшскага пана, і... — быццам усё, нават крыўдна стала. І вось у гэтым кірунку пачала рухацца і прыкладна абмалёўваць задачу літаратарам.

Канешне, многія да маёй прапановы паставіліся з недаверам (смяецца). Яно і зразумела: зрабіць мультык, сабраць на яго сродкі на краўдфандынг — пагадзіцца, гэта гучыць, мякка кажучы, утапічна. Тым больш, што сама анімацыя большасцю людзей успрымаецца як такая субкультура. Аднак я ўпарта ішла наперад і працягвала “грукаць”. На пачатку на маю прапанову мужа пагадзілася Ганна Янкута — так у праекта з’явіўся сцэнарыст. А далей ужо распачаўся пошук аніматараў.

Гісторыя стварэння “Блізнятаў-важанятаў” — ад прадзюсаркі Марыі Грыц

ГОРАД У ГОРАДЗЕ

— Марыя, пытанне ў гэтым моманце ўзнікае само па сабе. А чаму вы не пайшлі на кінастудыю “Беларусьфільм”? Гэта ж падаецца такім лёгкім крокам.

— А я і пайшла. Але, па-шчырасці, разабрацца, якім жа чынам працуе студыя, не атрымалася. У маім успрыняцці яна засталася якімсьці горадам у горадзе. Больш за тое, мяне напужаў такі сцэнарый развіцця падзеі: а раптам там мая заяўка недзе згубіцца ў шуфлядцы... Таму я вырашыла пайсці сваім шляхам — яго больш-менш уяўляла.

— Хвацка! І што было далей?

— А далей я знайшла пудоўную аніматарку Святлану Катляроў. Праз яе да

нас далучыліся і Алена Барушка, і Наталія Дарвіна, іншыя аніматары. Словам, мы выйшлі на новы ўзровень праекта. Гэта быў проста чуд, і я зразумела, што мая вар’яцкая ідэя становіцца, нарэшце, рэальнай.

ПРАДУМВАЛАСЯ НАВАТ ПЫХКАНЕ

— Марыя, хачу заўважыць, што ваш фільм вылучаецца яркаватымі сучаснымі персанажаў. Яны і візуальна прыцягальныя, і добра размаўляюць на беларускай мове. (А гэта, варта дадаць, не ў кожным беларускамоўным фільме ёсць). Як вы стваралі характары, абліччы вожыкаў?

— О, гэта вельмі цікавая гісторыя. Абліччы вожыкаў стварала тая самая Святлана Катляроў. Уявіце сабе, свет вожыкаў распаўсюваўся тры месяцы! Трэба

— Не. Мамы і таты дасылалі запісы галасоў дзяцей, а мы выбіралі. Я давала аб’явы аб пошуку ў інтэрнэце, з большасці, у беларускамоўных групах. І варта адзначыць, што бацькі вельмі сур’ёзна паставіліся да нашага запыту. Пых-пыха мы знайшлі хутка — вожыка-хлопчыка агучыў Станіслаў Рудакоўскі, а вось Вожу шукалі доўга. У агучванні персанажаў, як высветлілася, ёсць шмат нюансаў: трэба, каб героі і размаўлялі ясна, у іх была добрая дыкцыя, а таксама істотна, каб галасы пасавалі адзін аднаму. Словам, агучка — гэта цэлы паэтамы свет. Нашу Вожу мы абіралі з больш як 30 прэтэндэнтаў! У выніку, у фільме гучыць голас пудоўнай Соф’і Залескай.

— Марыя, вы казалі, што для вас было вельмі

ШУКАЕМ СТАЛАГА ФУНДАТАРА

— Марыя, ваш кейс па стварэнні мультфільма “Гучыць” сапраўды, як гісторыя поспеху. Але ж, напэўна, былі на шляху да ўвасаблення стужкі, і шмалы?

— Складана было напачатку, калі ніхто не верыў. Збіраць грошы на краўдфандынг таксама было няпроста, хоць нігачкі падтрымкі цягнуліся з самых розных гарадоў, ад самых розных людзей. Зараз, напэўна, я ўжо на такое і не пайшла б. На наступныя фільмы серыяла, дарэчы, будзем шукаць сталага фундатара ці спонсара.

— У планах — наступная стужка, так?

— Пандэмія трохі замарозіла далейшыя планы, але — так. Ганна Янкута ўжо прадумала новыя прыгоды нашых вожыкаў. Спладзюся, што з намі застанеца і пудоўны кампазітар Сяргей

Фота прадстаўлены Марыяй Грыц

Маленькіх вожыкаў агучваюць Станіслаў Рудакоўскі і Соф’я Залеская

важна стварыць менавіта беларускамоўны мультфільм. Цікава, падчас рэалізацыі праекта вы адчулі попыт на падобную прадукцыю?

— Беларускамоўныя сем’і — сапраўды адчуваюць голад на такога роду праекты. Але, па шчырасці, я глядзела шырэй — мне хацелася, каб наш фільм быў настолькі класным, каб заахвоваў і рускамоўных дзетак размаўляць на роднай мове. У рускамоўнай сам’і дзеці звычайна сустракаюцца з беларускай у школе. Гэтае знаёмства не заўжды праходзіць, скажам так, мякка: а хутчэй кіштату — бяры ды вучы. Таму нашым праектам я таксама намагалася і палегчыць гэты ўваход, зрабіць яго натуральным.

Прызнаюся, мы да канца не ведалі, што ў нас атрымаецца ў выніку. Але зараз па рэакцыі глядачоў бачу, што трапілі, куды пацэлілі. Дзясяткі тысяч праглядаў, столькі захапляльных водгукі ад маіх сяброў, знаёмых — усё гэта пацвярджае, што такі прадукт патрэбны. Толькі на днях атрымала ўдзячны водгук маёй суседкі, дарэчы, рускамоўнай. Яе дзеткі на каранціне — скочучы пад мультык, і адначасова вучаць, паўтараюць новыя беларускія словы. Гэта вельмі прыемна!

Долгушаў, лідар гурта Vuraj, які напісаў для нашага першага фільма такую запамінальную песенку. Будзем працягваць.

— Не было ідэй наконіт далейшага прамоўнага фільма, магчымага выдання дыскаў?

— Пра гэта не думала, шчыра кажучы. Ды, прызнацца, нават дома ў мяне не знойдзецца камп’ютара, у якім можна яшчэ ўставіць дыск. Я нармальна стаўлюся да інтэрнэт-рэлізаў: дарэчы, адным з аргументаў у прыняцці рашэння на карысць незалежнага праекта быў для мяне менавіта прамы выхад на аўдыторыю, максімальная дасяжнасць фільма. Мне падаецца, што анімацыя кінастудыі Беларусьфільм” шмат глыбей з-за таго, што публіка рэдка бачыць прадукцыю нашых аніматараў. У кінастудыі ёсць свой канал на Youtube, але ён складвае рэкламушча, на маю думку.

У гэтым сэнсе мне таксама было важна данесці людзям, што добрая, якасная і вясёлая анімацыя робіцца ў нашай краіне. Спладзюся, што гэта ў нас атрымалася.

— Сапраўды так. Марыя, жадаю вам поспеху з новымі серыямі.

— Дзякуй! На наступным тыдні на нашай старонцы з’явіцца стыкеры для мабільных тэлефонаў з выявамі вожыкаў. Пампуйце!

— Абаўзкова!

(Працяг. Пачатак
у №15 — 18, 20 — 24)

**НА АЎДЫЕНЦЫ
Ў ІМПЕРАТАРА**

Па заканчэнні судовай цяжбы па справе шклоўскіх фальшывапанетчыкаў графа Сямёна Зорыча ціха-мірна звольнілі з ваеннай службы (жывучы ў Шклове, ён па-ранейшаму фармальна лічыўся шэфам Ахтырскага палка) і заадно ўсталявалі за ім сакрэтнае назіранне: ці мала што можа выкінуць гэты непрыказальны генерал-маёр!

Але пасля правалу авантуры ён застаўся сам-насам з вільнімі пазыкамі ў маентку, які паступова прыходзіў у заняпад. Хая галоўныя свае дзясятнікі ў жыцці — Шляхетную вучэльню і тэатр — Сямён Гаўрылавіч імкнуўся захаваць на пльыву ўсім праўдзі і няпраўдзі. Ды ўжо, пэўна, адчуваў, што перспектывы вяртання да ранейшага жыцця ў яго не засталася.

І тут здарылася неспадзяванае: 6 лістапада 1796 года памерла Кацярына II. Яе нялюбны сын Павел Пятровіч у той жа дзень уступіў на імператарскі трон і амаль адразу, яшчэ ў снежні 1796 года, запрасіў Зорыча на аўдыенцыю ў Гатчынскі палац.

Такі выхлід да новага гаспадара краіны, здавалася, нічога добрага Зорычу не абяцаў. Ён выдатна ведаў, як Павел ненавідзеў маці. І ўсё, што было звязана з яе дзейнасцю, цяпер падлягала кардынальнай “рэвізіі” са знакам мінус — інакш кажучы, забыццю. Падобны падыход рызыкавалі спазнаць на сабе і фаварыты імператрыцы.

Але рабіць не было чаго, і шклоўскі граф, апрагнуўшы сабалінае футра і новенькі мундзір, пры ўсіх ардэнах прыбыў у Гатчыну, што прыкладна ў 45-ці верстах ад сталіцы. Новы імператар зрабіў тут сваю галоўную рэзідэнцыю. Улюблёным месцам Кацярыны было Царскае Сяло, але Павел яго наўмысна ігнараваў — у піку памерлай маці.

У аванзале (віталні) ужо тоўпіліся вышэйшыя чыноўнікі і вайскоўцы, чакаючы Найвысокага выхаду Іх Вялікасці са сваіх пакояў. Зорычу раней тут бываць не даводзілася. За сценамі чуўся барабанны дробат: гэта змянялася ахова. А на пляцы, акуратна вычышчаным ад снегу, маршывалі гренадзёры, мушкетёры, егеры і артылерысты. Ля самога Срэбнага возера праходзіў агляд кавалерыйскага эскадрона.

Аднак насцярожанасць Зорыча адразу развясалася, як толькі Павел запрасіў усю кампанію ў залу. Сустрэча доўжылася некалькі гадзін. У асноўным гаварыў толькі імператар. Усё ўважліва слухалі, імкнуўшыся кожны для сябе ўразумець, што іх чакае пры новым кіраўніку...

На шчасце для прысутных, усё прайшло добра. На гэтай дырымоні Павел быў у гуморы і надаваў званне фельдмаршала тым высокапастаўленым графам і князям, з якімі ў свой час у Кацярыны былі сур’ёзныя канфлікты. Таксама паведаміў, што вяртае свабоду ссыльнаму Аляксандру Радзівічу і вязню Шлісельбургскай крэпасці, выдаўчу і франкмасону Мікалаю Новікову. А месяц таму ён ужо вызваліў ліввіна Тадэвуша Касцюшку, прызначаючы яго “бясстрашнасць і найвышэйшую доблесць пачуццў”, і таксама падарваў волю ягоным баявым па-

імператара Паўла I і ворага Расійскай імперыі Тадэвуша Касцюшку, застаецца псіхалагічнай загадкай. Хоць з пункта гледжання палітычнай мэтагагоднасці гэта некажна растлумачыць. Тым не менш, учынак імператара (заўважце — аблытанга большасцю савецкіх гісторыкаў) выклікае ў мяне павагу...

...Здавалася, Фартуна зноў падарыла ўладальніку Шклова неймаверную ўдачу. Былы аднапалчанін, новаспечаны генерал-фельдмаршал князь Мікалай Салтыкоў, які сябраваў з Зорычам яшчэ з часоў Сямігадовай вайны, намовіў Паўла I прызначыць Сямё-

Але праз сем месяцаў аказалася, што гэта была гры-маса Лёсу. 15 верасня 1797 года адбылося нешта незразумелае: наш нястомны герой умудрыўся растрасціць 12 тысяч казенных палкавых грошай (можа, прайграў у карты?), прызначаны для афіцэрскіх заробкаў! І цяпер яму зноў пагражаў суд.

Следства вёў генерал-лейтэнант Фрыдрых (Фёдар) Нумсен, на той час шэф Старалубуўскага кірасёрскага палка. Ён даказаў, што Зорыч месяцамі не плаціў дараванне афіцэрам і шараговым гусарам свайго палка, і тыя, нібыта, праз гэта мусілі прадаваць свае рэчы.

родавыя маенткі або пера-адно ў больш аддаленыя палкі — былі тыповымі.

Якраз у гэты шраг трапіў і наш герой. Раз’юшаны Павел, прачытаўшы дакладную, не вытрымаў (і я яго

Гусары генерал-лейтэнанта Сямёна Зорыча. Ізюмскі 11-ы гусарскі полк. 1797 год.

Але тут звалілася яшчэ адно няшчасце. 29 мая 1799 года ад пажару (прычыны яго не ўстаноўленыя, думаю, гэта быў падпал) моцна пацярпеў будынак вучэльні з яе бібліятэкай, класамі, галерэяй. Выгарэў увесь інтэр’ер. У тэатра і мануфактурнага таксама паўсталі фінансавыя цяжкасці. Дапамогі ўжо чакальне было ад каго. Усё былія гасці-дармаеды разбегліся як пацукі з карабыя. А тыя, хто мог бы рэальна падставіць плячо — напрыклад, дзядзька Максім Зорыч, князь Рыгор Пацёмкін або фельдмаршал Пётр Румянцаў — былі ўжо ў царстве Аіда...

Але вось я знайшоў адзін рэдкі рэскрыпт (найвялікшых наказ) ад 14 ліпеня 1799 года за подпісам Паўла I, які доўгі час захоўваўся ў 1-м Маскоўскім калёжніцкім корпусе. Імператар выказвае Зорычу “сваё зычлівае за працу і клопат за даручаную яму вучэльню”. На жаль, гэты важны дакумент заспеў Зорыча ўжо палчас яго цяжкай хваробы, ад якой ён акрыяць не змог. Докладны дзягызм мне невядомы.

На досвітку 6 лістапада 1799 года Зорыч памёр. Так атрымалася, што роўна тры гады таму, у той жа дзень і, магчыма, у тыя ж ранішнія гадзіны, адышла і Кацярына II. За ёй, літаральна праз месяц, — Румянцаў. А яшчэ раней, восенню 1791 года, пакінуў тленную зямлю і Пацёмкін, з якім Зорыча праз усё жыццё звязвалі размаітыя адносіны: ад сяброўскія да канфліктных. Тым не менш яны ведалі спраўднёную цану адзін аднаму. Такая вось амаль містычная гісторыя...

54-гадовага Сямёна Гаўрылавіча пахавалі падлізу Ратушы і на магіле паставілі мармуровы крыж. Абставіны і дэталі хаўтураў мне невядомыя. З часам крыж кудысьці знік, магіла згубілася.

Са смерцю Зорыча спыніў існаванне і тэатр. Аркестр з’ехаў разам з калёжніцкім корпусам, а балетная трупя засталася без спраў. Але ў 1800 годзе вырашыўся і яе лёс: пасля перамоваў дырэктара імператарскіх тэатраў Аляксандра Нарышкіна са спадкаемцам Зорыча Давідам Няранчычам у Шклоў быў калемандзіраваны рускі балетмайстар Іван Вальберх. Ён адабраў 14 чалавек і павёз іх у Пецярбург. І тды Нарышкін звярнуўся ў кантору тэатральнай дырэкцыі з прапановай “львіць іх у службе пры балетнай трупі і для таго ўключыць у спіс і выдатковаць ім дараванне ў год кожнаму на дзвесце рублёў, і звыш таго кватэру і дрэва...” Відаць, узровень шклоўскіх выканаўцаў ста-ліў ўзраўняць.

РАЗВЯЗКА

А ў Шклове абстаноўка была ўжо зусім іншая. Багатыя зайдзюронікі, якія марылі займець валоданні Зорыча, сталі засыпаць яго скаргамі. Дзі іх разгляду быў камандзіраваны сенатар Гаўрыла Дзержавін. Прыехаўшы ў Шклоў і разабраўшыся, той устанавіў, што Зорыч не толькі абсалютна не вінаваты, але мае поўнае права вылучаць сустрэчныя абываўчанні.

“Мудрагеліста тасуецца калода...”

Пакручасты шлях графа Сямёна Зорыча праз Шклоў

Павел I дае аўдыенцыю сваім набліжаным у Гатчынскім палацы. 1796 год.

плечнікам Ігнату Патоцкаму і Юліану Урсынчу Нямцёву, дазволіўшы ўсім тром выехаць у Еўропу. Больш за тое — забяспечыў іх экіпажамі і грашовай кампенсцыяй за нягоды ў палоне. Нават імператрыца Марыя Фёдарэўна ў знак павагі падарыла Касцюшку на развітанне партманэ з дьяментамі і медальён з партрэтамі царскай сям’і.

...Пасля таго, як 10 кастрычніка 1794 года параненага Касцюшку ўзялі ў палон у бітве пад Маіяўцамі, яго цэлыя два месяцы пад узмоцненай аховай везлі ў Пецярбург. Адзін з прыпынкаў быў і ў Шклове. Ці мог Зорыч сустрэцца з легендарным палонным? Вядома, мог, калі б ведаў, што пад выдумным імем арыштыванага “шляхціца Шьманскага” хаваецца правадыр беларуска-польскіх паўстанцаў, імя якога ў той час грывела нават у далёкай Амерыцы — ды і ва ўсёй Расійскай імперыі, супраць якой ён падняў збройны чын...

Асабіста для мяне ўсё, што тычыцца сяброўскіх узаемаадносін расійскага

на Гаўрылавіча камандзірам Ізюмскага XI гусарскага палка. А ўжо праз месяц, 20 студзеня 1797 года, Зорыч атрымаў званне генерал-лейтэнанта. Яшчэ адзін крок — і ты генерал ад кавалерыі, а потым ужо і генерал-фельдмаршал! Як гаворыцца, вышэй няма куды...

Праўда, у Зорыча заставалася адна сур’ёзная праблема. Даўгоў па Шклове назвапісалася нямерана — некалькі соцень тысяч рублёў! Але што дзіўна: сам Павел I, дэталёва палыбіўшыся ў абставіны тых пазыкаў, пагадзіў іх, асабліва адначыўшы ранейшыя ваенныя заслугі Зорыча і яго вялікі асабісты ўнёсак у выхаванне кадэтаў. Па задуме імператара, Шклоўская вучэльня, як ідэальны ўзор для ўсіх падобных расійскіх ваенных школ, мелася стаць дзяржаўнай, прычым з захаваннем кіраўніцтва Зорыча.

**УСМЕШКА
СТАЛА ГРЫМАСАЙ**

Здавалася, усё наладзілася. Дзіўная сяброўка Фартуна зноў усміхнулася Зорычу.

разумею): праз тры дні, яшчэ да пачатку судовай цяжбы, ён канчаткова звольніў Зорыча з ваеннай службы. Яшчэ праз тры дні, 18 верасня 1797 года, загадаў яму: “Пасля кіравання вамі палком няблага будзе пастаянна знаходзіцца вам у Шклове”. Аднак Зорыч заўпарціўся і адмовіўся здаць полк. Рэдкі выпадак непалітарызаванага імператарскай волі! Яго давалася зноў арыштаваць і ўзбудзіць новае следства. Расследаванне даручылі палкоўніку Івану Гендрываку. Той, акрамя фінансавых злоўжыванняў, выявіў яшчэ “недазваляльнае абыходжанне” Зорыча з “некатарымі штаб- і обер-афіцэрамі”.

Толькі на пачатку 1798 года Зорыч вярнуўся ў Шклоў — да свайго ранейшага, але ўжо далёка не раскошнага жыцця. У час яго адсутнасці маенткам кіраваў брат Давід, і кіраваў больш-менш удала. Таму Зорыч, двойчы паспрабаваўшы апраўдацца, прасіў у імператара дазволу прыехаць у Пецярбург. Але не атрымаў. І як тут не ўспомніць легендарнага французскага пісьменніка і філосафа маркіза дэ Садэ: “Чым больш прырода і Фартуна абсыпаюць чалавека сваімі ласкамі, тым больш перашкод растаўляе на яго шляху лёс, які бярэ на сабе ролю нябеснага правадзідзя...”

(Працяг. Пачатак у №№ 12 — 18, 20 — 24)

Лёс актэраў Станіслава Закрэўскага і Марыяны Вернэр на пачатку склаўся вельмі удаля — у адрозненне ад іх дырэктара Лявона Перажынскага, які, заехаўшы ў Нясвіж “каралём тэатра”, ледзь вырваўся адтуль жывым. Праўда, карыстацца з высокага ганару, які князь Караль Радзівіл прызначыў сваім кантрактам Закрэўскім, ім давалася нядоўга... Працягваем знаёміць чытача з “закулісай” гісторыі сваякоў Станіслава Манюшкі. Без якіх, можна быць пэўным, ён не стаў бы “тым самым Манюшкам!”

ШЛЮБНЫ КАБЕРАЦ

27 лістапада 1785 года ў нясвіжскім Фарным касцёле адбылася важная для нашай гісторыі ўрачыстасць. Прашчупаем знойдзены шлюбную метрыку: “Я, той жа самы (косяндз Дзянізіў Хэлюхоскі, у метрыцы не згаданы — заўв. З. Ю.) злучыў павязямі сужэнства пана Станіслава Закрэўскага, настаўніка камедыійных актэраў, і панну Марыяну Вернэраўну такой самай прафесіі. Сведкамі былі пан Дамінік Букоўскі і пан Клімашэўскі, харужы Яё Высокасі князя”. (Пераклад з лаціны — Алесь Жлутка).

Як мы памятаем, “працоўны кантракт” паміж піратам Альбанскім ставоў князем Каралем Радзівілам “Пане каханку” і былымі актэрамі трупы Лявона Перажынскага быў заключаны 1 снежня таго ж года. Ці то князь яшчэ не ведаў пра іх шлюб, ці то вырашаў з нейкай прычыны абысці маўчаннем факт, што яны абое ўжо некалькі дзён былі Закрэўскімі, але ў дамоў Марыяна згаданая пад дзявоцым прозвішчам.

Цікава, што за два месяцы перад тым (30 кастрычніка) адбылася варшаўская прэміера оперы “Агатка” (на афішах, нагадаю, аўтарам музыкі названы нясвіжскі капельмайстар пан Данээлі). 17 лістапада пастаноўка была паказаная зноў. Калі Закрэўскія бралі ў ёй удзел, у іх было 10 дзён, каб вярнуцца ў Нясвіж і стаць на шлюбны “каберац”.

У 1788 годзе маладыя зноў з’явіліся ў Варшаве. 10 красавіка Станіслаў Закрэўскі дэбютуе ў даволі папулярнай у тую часы аднаактовай камедыі “Каханак, аўтар і слуга”. А 17 красавіка і 23 верасня пані Закрэўская выступае ў “Агатцы”. Ці быў з ёй пан Станіслаў, не згадваецца, але наўрад ці ён бы адлучыў жонку-прыгажуню адну. Тым болей, памятаючы гісторыю свайго былога шэфэ — Перажынскага, жонку якога пераманіў яго сябра і калега, славетны тэатрал Войцэх Багуслаўскі.

Пра далейшую тэатральную кар’еру Закрэўскіх на сённяшні дзень нічога не вядома. Існуе, праўда, згадка, што “ў 1803 годзе пакінула сцену пані Закрэўская”. Магчыма, гаворка вядзецца пра нашу Марыяну.

Што ж да сямейных спраў... Пра іх можна даведацца з нататак віленскага Станіслава Марыўскага. Калі б не непалезленае каханне апісанага да адной з дачок актэраў Марыяны (цешчы Станіслава Манюшкі), на-

ўрад ці сямейны лекар Закрэўскіх і Мюлераў вырашыў бы падзяліцца з намі сваімі назіраннямі. І гэта не сухія архіўныя дазеныя “наралізіўся, жыў, памёр”, але самыя жывыя і эмацыйныя ўспаміны, якія толькі могуць быць. Згаданаму пацыенту доктар прывяціў у сваёй кнізе ажно некалькі старонак. Яны ствараюць цалкам завершаны партрэт гэтага незвычайнага чалавека.

ВЫКРАДАННЕ ЖАНІХА

“Адзін з самых арыгінальных і прыемных дзякоў” — менавіта такімі словамі ахарактарызаваў Закрэўскага малады Марыўскі. На той момант (1820-я) Станіславу было прыблізна 78 гадоў, але выглядаў ён на 50. Быў прыгожым, дужым, бадзёрным. Актэнт меў адметны, таму лекару падаваўся, што Закрэўскі паходзіў або з Беластоцчыны, або з Нурскай зямлі. Адкуль ён узёўся на Літве, Марыўскі так і не даведаўся, але адшлёму, што “Закрэўскі быў даўнініні свябра і слуга роду Радзівілаў, і кіраваў батальёнам восьмага радзівілаўскага палка”, “фаварытам князя “Пане Каханку”, а потым меў пашану і наступнага нясвіжскага ардыната Дамініка Ераніма.

Хача напачатку адносіны з Пане Каханку не заладзіліся. Станіслаў вылучаўся прыгажосцю, і ў яго закахалася ці то сястра, ці то плямянніца Радзівіла. “Ды так, што тая выршыла яго выкрасці з Нясвіжкі і вывісі за яго”, — піша лекар. Але, калі Закрэўскі ўжо сядзеў у запражаную карэгу, радзівілаўскага варты яго схавала. Нягледзячы на роспач і крык княжыні, хлопеч быў кінуты ў лёхі нясвіжскага замка. Аб намерах “змяюшчыкаў” Радзівілы было вядома, таму наступная сцэна была ім падрыхтаваная ў духу ўласцівага для яго жартаў, небяспечных для жыцця. Праз нейкія змрочныя калідоры Станіслава правялі ў асветленыя сутагартэрні, дзе на падлозе ляжаў дыяноч. На яго вуглах стаялі чатыры велізарныя свечкі і чатыры гайдукі з канчукамі.

Там, паводле загалу князя, Закрэўскаму павіны былі адлічыць роўна сто бізуюў. Шляхца можна было лупіць тым толькі на дыяночку, у адрозненне ад простага чалавека — што, праўда, розніца невялікая, і калі б Закрэўскі пасля такой прыгоды застаўся жывым, ён бы на ўсё жыццё займаў мянушку “Зэбра”. На ішчасце, камандант Нясвіжска патамена вызваліў хлопца.

Таямніцы Манюшкаў

Частка XII

Фота Эміліяна ЮРКЕВІЧА

На жаль, пасля хрсту дзяўчынка пражыла толькі два дні і была пахаваная на слупках парафіяльных могілках.

**3 КОМІКА
Ў АФІЦЭРЫ ВКЛ**

Здэлёк кар’ера Закрэўскага нагадвае жыццёвыс Рональда Ройтана. Мяркую, стаць прэзідэнтам ЗША Закрэўскаму не ўдалося толькі таму, што ён свечасова не эміграваў. Але след у гісторыі нашай краіны пакінуў.

Іменальны 6 кастрычніка 1788 года ў Варшаве распачаўся

- 1 Касцёл Божага цела ў Нясвіжы. 2017 год.
- 2 Каралеўскі ўніверсал на сойм 1788 года.
- 3 Дыярышў сойму 1788 — 1792 гадоў.
- 4 Метрыка шлюбу Станіслава Закрэўскага і Марыяны з Вернэраў.

Такіх гісторыі Станіслаў распавідаў безліч, чым моцна ўраўі Марыўскага, які запісаў: “Веданне Нясвіжска, Слуцка і ўсяго, што там было, — як сваіх пальцаў”. Таму гасцяваў у Закрэўскіх лекар любіў: “Прыемна было заісці да іх і бачыць той рэдкі парадок, тую сіпіную элегантнасць і чысціню ў кожным закутку; пачы прымнасць і даброта ў пачайвай душы нараджалася радасць, і чалавек, які там знаходзіўся, хоць і між старымі, начуваўся як у раі”.

І толькі аднойчы пан Станіслаў абмовіўся, што “быў калісьці актэрам” — без падрабязнасцяў.

Жонку Станіслава Марыўска называў анімдам у чалавечым целе, але болей мала што мог пра яе сказаць: “Хто яна і адкуль, так і не патрыў даведацца, а можа, як тады было ў маёй звычай, і не хацелі...”

Згадваецца хіба пра яе пачуцці да аднаго афіцэра: “на малодсці ці то яна ў Севярына Жуваўскага, ці ён у яе, ці абое ўзаемна смартола, але патамічна быў закаханым”.

Такаса было вядома, што Закрэўскія мелі двух сыноў і столькі ж дачок. Але, як мне ўдалося высветліць, была ў іх і яшчэ адна дачка.

17 верасня 1791 года яна была ахрышчана ў слупкім касцёле пад імёнамі Караліна і Юзэфа. Тут варта звярнуць увагу на куму Караліны. Ёй стага вядома папулярная ў Слуцку Марыяна са Станішэўскіх — прабабуля па лініі маці Станіслава Манюшкі. Дарэчы, мужам Марыяны — і, адпаведна, прадзідэнт кампазітара — быў прэзідэнт славуцкай Слуцкай персіярні Лявон Маджарскі.

сойм, які атрымаў назоў “Чатырохродовы” або “Вялікі”. Рэй вяла партыя, якая выступала супраць умяшальніцтва Расійскай імперыі ва ўнутраныя справы Рэчы Паспалітай. Літаральна ў першыя дні працы быў ухвалены праект павелічэння войска да 100 000 чалавек. Цікава, што са 170 паслоў толькі адзін выступіў супраць. Адным з рухавікоў гэтага працэсу з’яўляўся Вялікі гетман ВКЛ Мікал Казімір Агінскі, які актыўна лабіраваў праект павелічэння свайго войска.

Князь Караль Радзівіл таксама ўзяў удзел у вайскавой рэформе. Сваю надворную мільшю — агулам 6210 ваяроў — ён вырашыў перадаць дзяржаве і абяцаў утрымліваць за свой кошт. Аднак Сойм не вельмі прыхільна па-

ставіўся да такой прапановы: бо “тыя паны, якія думалі пра ітарэсы краіны, не забываюцца і пра свае”. Адраза асу-дзіў гэты праект і сам кароль Станіслаў Аўгуст Панятоўскі, маўляю, “тыя ахваррадуцы жадаюць, каб ужо ў калыхсах нараджаліся генерал-лейтэнанты Радзівілы”. Да ўсяго, за такім прыкладам маглі пайсці і іншыя вялікія паны, і неўзабаве ўсё войска Рэчы Паспалітай аказалася б падзеленым паміж некалькімі магнатскімі родамі.

Затое такую ідэю ўпадалі суседзі, якія ўжо планавалі новыя падзелы Рэчы Паспалітай. Фрыдрых Вялікі пісаў: “калі польская армія будзе павялічаная ў той спосаб, які прапануе Радзівіл, з відоўчым намерам асабістай карысці, то яна надоўга застаецца на тым узроўні, на якім яе бачыць жадаем”.

Кароль меў рацыю. Услед за Радзівілам падняўся Патоцкі і выказаў намер ахварраваць 10 000 сваіх “міліцыянцаў”. І сойм здаўся. Так з’явіліся розныя палкі імя таго ці іншага магнатскага роду. Яны атрымлівалі на ўтрыманне дзяржаўныя грошы, але афіцэраў тулы прызначалі па сваёй ахвоне самі магнаты. Ад чаго, вядома, бяздольнасць гэтых тактычных адзінак моцна кульгала.

Так, соймавай ухвалай ад 7 верасня 1789 года з’явіўся ў войска ВКЛ 8-мы пяхотны полк імя Радзівілаў. Польскі гісторык Адам Валанскі (1852—1933) у сваёй манаграфіі хоць і называе яго адным з найлепшых, але дадае: афіцэрскі склад камплектаваў па волі князя Радзівіла, а той “сляпы напрыканцы жыцця фізічна, а маральна ён і заўсёды, маючы мэты асабістага ўзлыву, звяртаў увагу не на дасканаласць афіцэраў, але толькі на пачыне адданых яму... цывільных асобаў, якіх ашчаслівіць мог такім малым коштам... Такім чынам, тры нешчы афіцэраў, што напранілі ў полк, ані здольнасцей, ані прывязання не мелі”.

Разумеючы, што неўзабаве дзевяццацца развітацца з жыццём, “Пане Каханку” і сапраўды спрабаваў забяспечыць будучыню набліжаных сабе людзей. Такім чынам падхаружым, а пазней і харужым гэтага палка стаў Станіслаў Закрэўскі.

Зрэшты, сапраўдныя афіцэры ў яго склад таксама ўваходзілі. Напрыклад, маёр Ігнац Эйдэятовіч (прысутнічаў на хросце караліны Закрэўскай) пазней паказаў сябе як вельмі мужны і здольны вайсковец. Вывучаўся сярод “чыгільных”, відаць, і Закрэўскі. Бо ад гэтага моманту актэр звязав сваё жыццё з вайскавой справай і з гонарам прайшоў праз рэторту 1792, 1794 і 1812 гадоў.

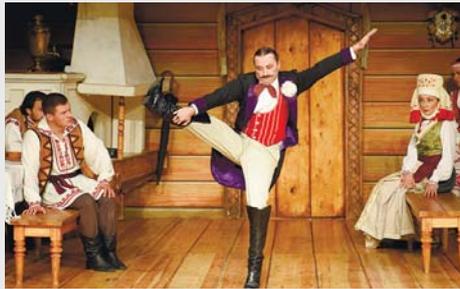
Працяг яго гісторыі ў наступных нумары.

**Эміцер ЮРКЕВІЧ,
гісторык-архівіст**

Працяг — у наступных нумары “К”.

Па традыцыі пачалі з "Паўлінкі"

Купалаўскі тэатр вярнуўся да публікі пасля вымушанай двухмесячнай паўзы. Як кажучы ў знакамітым калектыве: сёлета абставіны склакліся так, што сезон адкрыўся двойчы.

Таццяна МАТУСЕВІЧ / Фота аўтара

315 чэрвеня Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы зноў адчыніў дзверы для глядачоў — у зале на спектаклі чаралася больш за паўсотні чалавек. Гэта і тыя, хто не здаў свае білеты на паказы, перанесеныя за апошнія пару месяцаў, і тыя, хто набыў новыя квіткі.

Па настроі артыстаў алчувалася, што яны засумавалі па роднай сцэне і выйшлі на яе з вялікім задавальненнем. Паводле слоў гендирэктара тэатра Паўла Латушкі, "Паўлінка" стала для купалаўцаў своеасаблівым талісманам, а цяпер дапаможа вярнуцца ў рабочы рэжым.

Урэшце, і падчас паўзы, выкліканай складанай эпідэміялагічнай сітуацыяй ў краіне, тэатр заставаўся ў цэнтры глядацкай увагі. Дапамаглі шматлікія анлайн-актыўнасці — жывыя

трансляцыі "Купалаўскі online" і "Купалаўскі дома", праект "Чытаць я хачу!" — артысты запісвалі відэа з фрагментамі ўлюбёных кніг, выпуск другога нумара тэатральнага часопіса і ў папярывым, і ў электронным фармаце. Дарэчы, купалаўцы не так даўно падлічылі: на анлайн-ініцыятывы тэатра адгукулася каля 100 000 глядачоў з усяго свету.

Што да аднаўлення паказаў, тэатр парупіўся пра меры бяспекі. Як распавялі ў Купалаўскім, расадка на "Паўлінку" і іншыя спектаклі ў чэрвені і ліпені (а яны амаль кожны дзень стаяць у афішы) магчыма праз дыстанцыю ў два месяцы, на Галубной сцэне гатовы прыняць да 100 глядачоў (з 338 магчымых), а на Камернай сцэне — да 40 (з 80). Таксама "К" бабачыла, як у антракце спектакля праводзіцца дэзынфекцыя глядзельнай залы. Перад пачаткам і па яго заканчэнні памышканні тэатра таксама апрацоўваюцца.

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

- Пастаянныя экспазіцыі:
- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.;"
 - "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XX стст.;"
 - "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.;"
 - "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.;"
 - "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.;"
 - "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.;"
 - "Сусвет Яэпа Драздовіча".
- Выставы:
- Выстава "Чырвоны — код нацыі. Сакральнасць, эстэтыка, улада" ("дыялог" твораў розных эпох, відаў і стылістычных кірункаў) — да 2 жніўня.
 - "Фердынанд Рушчыц": віртуальная выстава

да 150-годдзя з дня нараджэння.

- Виртуальная выстава "Дзеці мастакоў" (хто глядзіць на нас з дзіцячых партрэтаў, што належаць пэндлю вядомых майстроў жывапісу, графікі, скульптуры?)

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВА ХІХ СТ."
г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
- "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
- "Сядзібы партрэт XVII — сяр. XIX стст."

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
Ў В. РАЎБІЧЫ
Спарткомплекс "Раўбічы",
Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава "Повязь часоў", якая знаёміць з багаццем

вобразаў традыцыйнага ручніка.

- Майстар-клас па традыцыйнай тэхніцы роспісу вялікодных як "Пісанкі".

Кожную нядзелю а 12-й.

БЕЛАРУСЬ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8.
Тэл. +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66.
Музей працуе: аўторак-нядзелю з 10.00 да 18.00 (касы да 17.30), панядзелак — выхадны.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Часовая экспазіцыя "Героі вайны на Краснай плошчы", прысвечаная 75-годдзю Перамогі і 75-годдзю парада Перамогі — да 6 ліпеня.
- Тэатралізаваная літаратурна-дакументальная праграма "Той самы доўгі дзень у годзе..." — 21 чэрвеня. Пачатак а 12-й і а 15-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-
КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-
ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"
г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01596) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.
Палацавы ансамбль

- Пастаянная экспазіцыя.
- Аўтарская выстава карцін Алеса Сурава

"Паштоўкі з мястэчка" — да 15 лістапада.

- Гістарычны квест "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў". Па папярэдніх заяўках.

Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці
Вул. Гейсіка, 1.

- Выстава работ беларускіх мастакоў "Сцены старога замка" з фонду музея-запаведніка "Нясвіж" — да 21 чэрвеня.

Ратуша:
г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Квест "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

Слуцкая Брама:
■ Выстава каталіцкіх, уніяцкіх і праваслаўных крыжоў розных гістарычных перадаў "Крыж: арыенцір, сімвал, памяць" — да 30 верасня.

ЗАМКАВЫ
КОМПЛЕКС "МІР"
г.п. Мір, Карэліцкі раён,
Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 90,
(8-01596) 2 82 70.
■ Пастаянная экспазіцыя.

- Тэатралізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі".
- Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гасці да Пана Каханку".
- Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура.

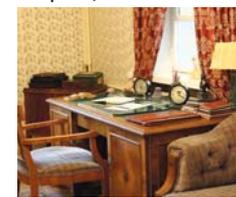
Дэгустацыя".

- Таматычная экскурсія з элементамі квеста для дзяцей "Інтрыгі Купідона".
- Музейныя камунікатыўныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракаво".
- Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
- Правядзене вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вясельля.
- Музейная фотапляцоўка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-
МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ
ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.
Экспазіцыі:

- "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".

- Экспазіцыя "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа.
- Праект "Вайна і мір. Беларусь памятае", прымеркаваны да 75-годдзя Перамогі.

ПА ПЫТАННЯХ
РАЗМІШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ
Ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"
звартайцеся
па тэлефоне
+ 375 17 286 07 97
і па тэлефоне/факсе
+375 17 334 57 41
альбо пішыце
на электронны адрас
kultura@tut.by!

- Таматычная экскурсіі і лекцыйныя заняткі.
 - Тэатралізаваныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.
 - Музейныя майстар-класы і заняткі.
 - Мультимедыйны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".
 - Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".
 - Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квест-гульні "Таямніцы дома Песняра".
- Акцыі:
- "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музеі).
 - Вішаванне ад музея, фотасесія "У дзень вясельля — у музей!"

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Беллошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").